

Vlaams
Parlement

vergadering **C223**
zittingsjaar 2015-2016

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 17 mei 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Grete Remen aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de bescherming van de Vlaamse en de Europese economie tegen Chinese dumping – 2077 (2015-2016)	4
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de fortengordel rond Antwerpen – 1698 (2015-2016)	7
VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de vermarkting van stedelijk onroerend erfgoed – 1973 (2015-2016)	10
VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het werkbezoek van de minister-president aan Cuba – 1714 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de economische missie naar Cuba – 1738 (2015-2016)	15
VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de spanningen in partnerland Mozambique en de gevolgen ervan voor het Vlaamse ontwikkelingsbeleid – 1744 (2015-2016)	18
VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de hervorming van het Europese suikerbeleid – 1791 (2015-2016)	19
VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de voorlopige inwerkingtreding van het Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) – 1984 (2015-2016)	21
VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het Vlaamse en Belgische standpunt inzake het Privacy Shield – 1985 (2015-2016)	25
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over tussenhandel in strategische goederen – 2044 (2015-2016)	29

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de kritiek van Europese en Duitse rechters- en magistratenverenigingen op het Investment Court System (ICS) – 2065 (2015-2016)	31
VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het bezoek van de Catalaanse president Carles Puigdemont aan Vlaanderen – 2076 (2015-2016)	37
VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over een mogelijke gezamenlijke handelsmissie met Catalonië – 2090 (2015-2016)	37
VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de Vlaamse exportcijfers – 2091 (2015-2016)	40

VRAAG OM UITLEG van Grete Remen aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de bescherming van de Vlaamse en de Europese economie tegen Chinese dumping – 2077 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Remen heeft het woord.

Grete Remen (N-VA): Minister-president, de Europese staalfabrikanten kreunen momenteel onder de Chinese staalindustrie. In 2001 trad China toe tot de Wereldhandelsorganisatie, maar kreeg nog niet de status van markteconomie. Sindsdien heeft de ruwstaalproductie in China een immens stijgende evolutie ondergaan. Op 15 jaar tijd hebben de Chinezen de wereldwijde ruwstaalproductie ingehaald.

De Europese staalfabrikanten, samen met VS, beschuldigen China ervan massaal overtollig staal te dumpen, voornamelijk op de Europese markt. Dat komt omdat de binnenlandse vraag fors daalt. Het overtollige staal – men spreekt van 700 miljoen ton – dumpen ze dan maar, met als gevolg een inzakking van de marktprijzen. Overcapaciteit, strengere milieunormen en dumping van goedkoop Chinees staal bezorgen de Europese staalindustrie behoorlijk wat kopzorgen. Vorige week stemde het Europees Parlement tegen de erkenning van China als markteconomie. Dat is een krachtig signaal, maar het gaat om een niet-bindende resolutie aan de Europese Commissie, want China voldoet niet aan de vijf voorwaarden die zijn opgelegd.

Het is ontegensprekelijk dat er maatregelen getroffen moeten worden. Vlaanderen kent een milieuvriendelijke, kwaliteitsvolle en innovatieve staalproductie. Op het gebied van kwaliteit valt er absoluut te concurreren met de Aziaten. Helaas haalt de kwantiteit – zeg maar de prijs – nog steeds vaker de bovenhand. Ik denk bijvoorbeeld aan de sluizen in IJmuiden die in Zuid-Korea gemaakt worden, terwijl de Vlaamse industrie perfect werk kan leveren.

Niet enkel de oneerlijke concurrentie speelt mee. Denk ook aan de immense CO₂-uitstoot die gepaard gaat met de Chinese import. De vijftien grootste vrachtschepen stoten evenveel CO₂ uit als alle personenwagens ter wereld samen. Ook dat kan tellen.

Is er nog verdere informatie beschikbaar over de impactanalyse die is opgestart door eurocommissaris Malmström? Hoe staat u tegenover het voorstel om meer Vlaamse bedrijven in te zetten in overheidsopdrachten en infrastructuurwerken? Hoe kunnen we vanuit Vlaanderen de staalsector, maar ook andere sectoren, beschermen tegen de massale dumping vanuit China?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Dames en heren, bij het bezoek van mevrouw Malmström aan het Vlaams Parlement had ik achteraf een apart onderhoud met de eurocommissaris. Ik heb toen heel duidelijk mijn bezorgdheden geuit over de markteconomische status voor China en de gevolgen voor de Vlaamse economie. Ik heb ook gevraagd om met de Verenigde Staten en Japan te coördineren teneinde, zo mogelijk, tot een gezamenlijk standpunt te komen.

Ik heb al meegedeeld dat de Europese Commissie momenteel een doorgedreven impactanalyse uitvoert van de mogelijke gevolgen van de toekenning van de markteconomische status op Europees niveau. De analyse zou tegen de zomer beschikbaar zijn. Op basis van de analyse en een bijkomend voorstel van de Europese Commissie zal het dossier na de zomer in de Raad van de Europese Unie worden besproken.

Via de gebruikelijke DGE-coördinatievergaderingen (directie-generaal Europese Zaken en Coördinatie) zullen we ook het Vlaamse standpunt inbrengen dat ik ook rechtstreeks tijdens mijn contacten met Europese beleidsmakers verdedig. Ondertussen wijs ik op een resolutie van het Europees Parlement van 10 mei 2016 waarin de markteconomische status voor China verworpen wordt. Verder is er sindsdien geen evolutie.

Wat betreft uw vraag over de overheidsopdrachten zijn alle lidstaten gebonden door de Europese richtlijn met betrekking tot de overheidsopdrachten. We kunnen geen enkele geprivilegieerde behandeling geven aan Vlaamse bedrijven in de Vlaamse en Europese aanbestedingen. Wel is het zo dat we de lat hoog leggen voor wat betreft duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Vlaamse bedrijven scoren hier over het algemeen goed en hebben op deze manier vaak een beetje voorsprong. De Vlaamse overheid zet ook actief de lokale overheden aan om dezelfde strenge criteria in verband met duurzaamheid en MVO te hanteren.

Voor de derde landen is er een offensief belang voor Vlaanderen om die markten te openen. Dat is een van discussiepunten bij TTIP en dergelijke meer. We willen met onze aannemers, onze dienstenleveranciers en onze baggeraars ook op die markten binnen kunnen. Het is vaak zo dat er barrières zijn, zowel tarifaire als niet-tarifaire. Daarom steunt Vlaanderen de basisidee van het recente nieuwe voorstel van de Europese Commissie om hefboomen te creëren zodat derde handelspartners van de EU hun overheidsopdrachten meer zouden openstellen via het 'international procurement instrument' voor Europese bedrijven. Dit voorstel wordt momenteel in de Raad van de Europese Unie besproken. Ook dit wordt opgevolgd in de DGE-coördinatievergaderingen.

U vroeg hoe we de staalsector kunnen beschermen. Ik heb het daar al uitvoerig over gehad naar aanleiding van een vraag om uitleg van mevrouw Türan op 26 januari. Vanuit Vlaanderen kunnen wij de Europese industrie beschermen door het initiatief van de Europese Commissie voor de modernisering van de Europese handelsverdedigingsinstrumenten te ondersteunen. Het is voor de lidstaten duidelijk geworden dat de Europese handels-verdedigingsinstrumenten, daterend van 1995, verouderd zijn en niet voldoende adequaat zijn om verstoringen op de internationale handelsorde van anno 2016 aan te pakken. Ik deel u de krachtlijnen mee van de recente Staalcommunicatie van Europese Commissie die de Vlaamse Regering volmondig heeft gesteund: bescherming tegen oneerlijke handelspraktijken, oorzaken van de wereldwijde overcapaciteit aanpakken, investeren in de oplossingen en technologieën van de toekomst om het concurrentievermogen van de bedrijfstak te versterken, de staalindustrie moderniseren door in mensen te investeren, en gerichte beleidsmaatregelen nemen op gebieden als concurrentie, energie, emissiehandel en de circulaire economie.

Ter uitwerking van die staalcommunicatie stelt de Commissie voor om de EU-handelsverdedigingsprocedures te versnellen en de dumpingheffingen te verhogen. Een meer effectief en efficiënt Europees handelsbeschermingsbeleid betekent natuurlijk ook het verkorten van de onderzoeksprocedures. We zien bijvoorbeeld bij de behandeling van de klachten van de staalindustrie dat het ontzettend lang duurt vooraleer de Commissie met resultaten komt over onderzoeksprocedures. Korter op de bal spelen zou onze industrie ook veel beter beschermen. Dit zijn allemaal middelen om ervoor te zorgen dat er internationaal een eerlijkere concurrentie is.

De modernisering van de handelsverdedigingsinstrumenten is al enige tijd geblokkeerd omdat een aantal lidstaten posities innam die ertoe leidden dat de nieuwe instrumenten geen doorgang vonden, maar ik verneem nu dat na een gezamenlijke actie van Duitsland en Frankrijk een snelle deblokking mogelijk zou worden.

De voorzitter: Mevrouw Remen heeft het woord.

Grete Remen (N-VA): Minister-president, ik ben heel tevreden dat u deze problematiek nauwgezet opvolgt. We moeten dit vanuit Vlaanderen inderdaad goed aanpakken. Daarom is het tegengaan van de economische en sociale dumping waarmee onze bedrijven oneerlijk beconcurrereerd worden zeer belangrijk. Het debat over de overheidsopdrachten hangt nauw samen met die dumpingpolitiek, maar dat is hoofdzakelijk een federale materie. Vanuit Vlaams oogpunt kunnen we wel verder timmeren aan de sensibilisering van de lokale besturen en de regionale overheden. Offerten eerder laten toekomen aan de kmo's in Vlaanderen, is in dezen ook zeer belangrijk.

Wat betreft de marktstatus van China zal de Europese Commissie eind dit jaar een knoop moeten doorhakken. Ik hoop dat Europa een gepaste strategie achter de hand heeft. De beslissing zal gevolgen hebben voor onze Europese markt, of ze nu automatisch die status zullen krijgen, zoals China beweert, of niet. Hopelijk houdt men in Europa binnen die strategie ook rekening met eventuele Chinese tegenmaatregelen. Europa is voor China een heel belangrijke markt en ik hoop dat Europa zich krachtadig en sterk zal opstellen. Ik stel voor dat ze als gelijkwaardige partners aan tafel gaan zitten. Kan Europa, als gewichtige economische speler, niet vragen aan China om zijn staalcapaciteit sneller af te bouwen? Dat klinkt misschien idyllisch, maar waarom zou het niet kunnen? Europa zou bijvoorbeeld ook samen met de Chinese regering maatregelen kunnen nemen tegen bedrijven die momenteel zorgen voor die 150 miljoen ton verlieslatende productiecapaciteit, of de sociale omstandigheden in China onder de loep nemen.

Als we weten hoe in China wordt geproduceerd, zonder sociale rechten en zonder werkloosheidsuitkeringen en als we ons gezond verstand gebruiken is het niet te verantwoorden dat de Chinezen ons in die omstandigheden mogen beconcurreren op onze eigen markt. China is per slot van rekening geen democratisch land.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): We hebben deze discussie over hoe marktconform China is al eerder gevoerd. Ik vrees dat het inderdaad nog lang niet het geval is. De arbeidsvoorwaarden daar zijn niet wat we in Europa gewend zijn. Door automatisch die markteconomie erkenning te geven, laten we niet alleen onze kmo's beconcurreren, maar laten we ook onze arbeidsplaatsen bedreigen.

Minister-president, in uw antwoord op een vorige vraag van mij had u gezegd dat u dat van nabij zou bekijken. Er is inderdaad een impactanalyse besteld op Europees niveau, maar er zou ook een juridische analyse komen over de vraag of de erkenning automatisch moet zijn of niet. Het Europees Parlement heeft daar niet op zitten wachten en gaf in een resolutie al het signaal mee dat ze het op deze manier niet willen hebben.

Weet u intussen hoe het zit met die juridische analyse?

Rik Daems (Open Vld): Minister-president, ik ken China bijzonder goed en dat weet u, maar mijn vraag gaat niet over China zelf. Bestaat de mogelijkheid dat we hier in de commissie Buitenland een meeting hebben met experts die ons zouden kunnen uitleggen wat concurrentievervalsing is? Ik geef een stout voorbeeld: het zou mij verbazen mochten we hier met zijn allen in deze zaal niet minstens een aantal kledingstukken dragen die onder onvoorstelbare omstandigheden zijn geproduceerd. Het zou mij ook verbazen mochten er binnen Europa niet een aantal gunstmaatregelen bestaan van financiering en ondersteuning van bepaalde industriële activiteiten die de vergelijking met de zogenaamde oneerlijke concurrentie uit andere landen evenmin zouden doorstaan. We moeten het debat dus objectiveren. Het debat is nu immers toegespitst op de vraag of je voor of

tegen het TTIP of het CETA, of voor of tegen protectionisme bent. Met andere woorden: het is een debat geworden waarin de feiten ondergesneeuwd worden door de sentimenten.

Kortom: kunt u ons bijstaan om dit debat te objectiveren?

Güler Turan (sp.a): Het gaat ook om het sensibiliseren van de consument.

Rik Daems (Open Vld): Dat is onder meer ook een punt. Je zou ervan vermeld staan welke maatregelen binnen Europa, of binnen de VS, zoals met de 'Buy American Act', objectief gezien, uitstekende voorbeelden zijn van deloyale concurrentie.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Turan, er is inderdaad beloofd om een juridische analyse te maken. Ik kijk daarnaar uit. Mijn verwachting is dat de Europese Commissie zal zeggen dat de clausule die gesloten is binnen de Wereldhandelsorganisatie duidelijk is, maar dat gezocht wordt naar het inbouwen van beperkende maatregelen waar het gaat over oneerlijke concurrentie of wanneer er geen level playing field is. Dat is de hele discussie die gevoerd wordt.

Als ik me goed herinner – ik zeg het uit het hoofd – is er een overproductie in China van 340 miljoen ton staal per jaar, terwijl de totale Europese productie 150 miljoen ton bedraagt. Die 340 miljoen ton staal wordt op de markt gebracht aan prijzen die lager zijn dan de onze. Dit is een enorme bedreiging voor tienduizenden jobs. Sommigen spreken van een paar miljoen jobs. Die impactanalyse zal dat duidelijk moeten maken. De EU is op dat vlak verdeeld. Mevrouw Remen zei het al: er zijn ook landen met offensieve belangen bij China die er het zwijgen toe doen.

Dit is ook uit ecologisch oogpunt een zeer grote bedreiging. Opnieuw uit het hoofd: ArcelorMittal heeft een CO₂-uitstoot van 1,7 per miljoen ton, terwijl het wereldgemiddelde 2,6 bedraagt per ton staal. In China is dat een twee- of zelfs een drievoud daarvan. Als die productie wordt verplaatst, krijg je ook nog dat probleem op het vlak van de strijd tegen de klimaatopwarming.

Voorzitter, het staat natuurlijk het parlement vrij om in te gaan op uw suggestie. Maar als je de DG Trade en DG Growth zou uitnodigen, zoals we ook de heer Engels hebben uitgenodigd met betrekking tot het hervormingsprogramma, zou het interessant zijn om eens een brede gedachtewisseling te hebben over tal van aspecten daaromtrent. Een aantal zaken die u aanhaalt, zijn ook zorgen voor de Vlaamse Regering. Wij zetten in op een duurzame keten. Wij proberen bedrijven ertoe te bewegen om met labeling te werken, om te garanderen dat de hele productieketen op ethische gronden gebaseerd is. Mevrouw Remen heeft daar al een paar keren vragen over gesteld.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de fortengordel rond Antwerpen – 1698 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, de stad Antwerpen wordt omringd door een reeks 19e-eeuwse forten, die samen een van de grootste militaire versterkingen van Europa vormen. Ze zijn grotendeels bewaard, wat ze dan ook

uniek maakt. Sinds de forten hun militaire functie verloren hebben, is al een lange weg afgelegd. Vele forten kwamen in de jaren 60 in handen van de gemeenten en steden, maar toen was de liefde voor erfgoed niet zo groot als nu. De forten gingen in verval, waren ten prooi aan plunderingen en werden soms in gebruik genomen als opslagplaats voor allerlei. Gelukkig kwam hier later verandering in en werden de forten beschermd.

De vereniging Simon Stevin, die al jaren ijvert voor het behoud van de forten, ziet vooral veel mogelijkheden voor de zeven resterende Brialmontforten van de binnengordel. De vereniging schakelt nu een versnelling hoger en onderzoekt de mogelijke herbestemming van dit erfgoed. Het centrum vindt daarbij inspiratie in het buitenland, waar voormalige militaire vestigingen een nieuwe, ook economische invulling kregen, met respect voor hun cultuurhistorische waarde. Een twintigtal onderzoekers uit het buitenland zal zijn ervaringen met de mensen van Simon Stevin delen tijdens een werkbezoek dat deze week plaatsvindt.

Minister-president, in uw beleidsnota stipt u de herbestemming van onroerend erfgoed en de zoektocht naar economische meerwaarde ervan als prioritair aan.

Op welke manier is het agentschap Onroerend Erfgoed betrokken bij het werkbezoek van de buitenlandse delegatie? Is een individuele herbestemming per fort mogelijk of moet dit volgens u één gemeenschappelijk project worden? Is er al onderzoek gedaan naar het economisch potentieel voor het hergebruik van forten? Op welke manier kunnen de lessen en ervaringen van succesvolle of minder succesvolle herbestemmingen van militair erfgoed in ons land of in het buitenland een nuttige bijdrage leveren voor de fortengordel rond Antwerpen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Het agentschap is niet betrokken bij het initiatief van het Vlaams Vestingbouwkundig Centrum Simon Stevin. Het agentschap heeft geen structureel samenwerkingsverband met deze stichting. Het agentschap werd ook niet door het Centrum Simon Stevin gecontacteerd. Er zijn natuurlijk wel heel vaak contacten met dit zeer excellente centrum.

De meeste van deze forten hebben al een individuele herbestemming gekregen of hiervoor is de herbestemming in bespreking. Op Fort 6 te Wilrijk na zijn alle Brialmontforten beschermd als monument. Omdat het om beschermd erfgoed gaat, is het agentschap Onroerend Erfgoed sinds de jaren 90 betrokken bij de instandhouding, het herstel en de herbestemming van de Brialmontforten.

Er werd al veelvuldig onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van herbestemming van de Brialmontforten. Dat gebeurde meestal door de gemeenten zelf. Dat leidde in de meeste gevallen tot een invulling voor eigen gemeentelijk gebruik. Onroerend Erfgoed begeleidt en adviseert daarbij, en geeft voorbeelden in relatie tot die erfgoedwaarden.

Ik geef enkele mooie voorbeelden van herbestemming van deze forten door de betrokken gemeenten: Fort 4 door de stad Mortsels, Fort 5 door de gemeente Edegem, Fort 8 door de stad Antwerpen. Zij gebruiken die forten voor sport-, jeugd- culturele activiteiten of als evenementenlocatie.

De provincie Antwerpen heeft beslist om een kaderplan te ontwerpen. In het kader daarvan is geprobeerd om de samenhang van het beleid inzake de Antwerpse fortengordels met bovenlokale thema's aan te sturen. Het provinciebestuur neemt daarbij een overkoepelende rol op ten aanzien van tal van actoren die zich engageren ten aanzien van dit unieke militair-historisch erfgoed, met heel belangrijke recreatieve, ecologische, landschappelijke waarden en potenties in de Antwerpse

stadsrand. In dit kaderplan wordt een richtinggevend maar niet-bindend kader uitgewerkt. Uiteraard wordt ook rekening gehouden met de economische aspecten.

In het al vermelde project van het provinciebestuur zijn er buitenlandse voorbeelden bezocht en onderzocht, meer bepaald de Vaubanforten in Frankrijk en andere voorbeelden in Malta en Venetië. Dit alles heeft ongetwijfeld ook een inspirerende waarde. De ervaring leert wel dat het niet altijd mogelijk is om dezelfde ontwikkelingen binnen onze context toe te passen. Bijvoorbeeld de herbestemming van de buitenlandse forten als woongelegenheid en voor horeca kan niet zomaar worden toegepast op de Brialmontforten. Door hun bouw en structuur zijn onze forten als ruimte niet geschikt voor wonen. De ruimtes zijn donker en kil. Om ze aan te passen aan woonfuncties zouden er zeer ingrijpende werken moeten gebeuren. Fort 4 is wel gedeeltelijk herbestemd als horecafunctie, maar de volledige forten zijn te groot om ze volledig in te vullen met een horecafunctie.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Hergebruik en herbestemming zijn tegenwoordig heel actueel, zeker met de kerkbeleidsplannen die u vraagt van de gemeenten. Ik wil u in dat verband ook wijzen op een studie die ik heb doorgenomen.

De faculteit Architectuur van Hasselt organiseert een internationale master in interieurarchitectuur. Die master duurt 1 jaar en legt een sterke focus op 'adaptive use' of hergebruik. Het gaat om de eerste dergelijke opleiding in Vlaanderen. Het is een heel innovatieve opleiding in die zin dat de nadruk wordt gelegd op herbenutting en hergebruik of adaptive re-use in plaats van puur conservatisme en restauratie.

In een rapport van de universiteit over herbenutting van erfgoed wordt een evolutie geschetst van onroerenderfgoedzorg en architectuur in Vlaanderen. Die twee disciplines zijn uit elkaar gegroeid, zeggen ze. Ze stellen dat vanuit de principes van duurzaamheid wij beter zouden inzetten op hergebruik van de ruimte en het gebouwenpatrimonium. Dat staat ook in het regeerakkoord. Dat zou architectuur en erfgoedzorg de kans geven om naar elkaar toe te groeien. Ik vraag me af of we met de onroerenderfgoedzorg ook moeten evolueren naar hergebruik en -benutting van het erfgoed. In het rapport staat wel dat dit dan een andere benadering vereist.

Bij projecten van erfgoed of hergebruik baseren we ons nog te vaak op het behoud van de erfgoedwaarde en het behoud en herstel van alle erfgoedelementen. Misschien is dat eerder conservatief, misschien is in het verleden te veel gedacht in termen van behoud en conserveren. Er zijn ook gevallen bekend waar verdwenen elementen toch werden hersteld terwijl dat duur en niet altijd even zinvol is. Ik denk dan ook dat we niet mogen blijven denken in functie van de originele bestemming of functie. Bijvoorbeeld een verbod op ramen in een hooizolder maakt het moeilijk om dat gebouw te bestemmen voor bewoning.

Een van de conclusies uit dat rapport is dat we moeten evolueren naar re-use, hergebruik en dus niet herbestemming en dan gaat het over hergebruik in de huidige context, zowel ruimtelijk als maatschappelijk. Zij vragen zich ook af of nieuwe elementen of nieuwe lagen kunnen worden toegevoegd en gaan na of bepaalde erfgoedwaarden of hedendaagse waarden versterkt worden door dat project, zowel qua ontwerp als qua functie. Voegt dat project hedendaagse waarden toe? Want dat is over 50 jaar ook erfgoed.

Ik weet niet of u zich kunt vinden in de visie die blijkt uit dat rapport, maar het lijkt een mooie studie, een mooi rapport dat ons moet doen nadenken over erfgoed en andere normen en gebruik op lange termijn zodat erfgoed niet langer een hoop stenen is maar de draagkracht vergroot.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Het beleid is daar inderdaad helemaal op gericht. In de vorige beleidsnota stond dat in een aantal gevallen herbestemming goedkoper en milieuvriendelijker is dan nieuwbouw. Het is inderdaad zaak een nuttige bestemming te geven. De beste bestemming is de oorspronkelijke bestemming, maar bij forten neem ik aan dat het niet aan de orde is om het leger daar opnieuw in onder te brengen en daar een verdedigingsfunctie aan te geven. En dan is het zoeken naar een nieuwe bestemming in een aantal gevallen heel gemakkelijk of voor de hand liggend, en in een aantal andere gevallen moeilijker.

Het agentschap is op de hoogte van het initiatief in Hasselt, dat gebeurt ook met de steun van het Vlaams Architectuurinstituut (VAI). We zijn het erover eens dat het een interessant initiatief is. Het agentschap is daar ook heel sterk mee bezig en stelt voorbeelden ter beschikking.

Nieuwe lagen aanbrengen gebeurt nu al. Ik denk aan toegankelijk maken, liften installeren. Ik heb beschermde gebouwen gezien waar aan de buitenkant een glazen liftkoker is aangebracht. Ook het fort in Mortsel heeft een nieuwe laag gekregen onder de vorm van een overkapping van de binnenkoer. Maar daar wordt wel degelijk over nagedacht met respect voor het bestaande erfgoed. Meer en meer wordt daar nu expertise in opgebouwd en slagen architecten erin om de ziel van het monument te bewaren en te combineren met nieuwe elementen of nieuwe lagen, zoals u het noemt, om een modern nuttig gebruik mogelijk te maken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de vermarkting van stedelijk onroerend erfgoed – 1973 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister-president, het tweede deel van mijn vraag is al deels ingehaald door een beslissing van de regering, maar dat mag niet beletten om ze te stellen. Ik kan ze actualiseren. Het gaat over het zwembad van Oostende en de gaanderijen en het hotel Thermae Palace, als pars pro toto van hoe je met publiek onroerend erfgoed omgaat.

Op de Oostendse gemeenteraad van 18 januari stond de toekomst van het plaatselijke zwembad geagendeerd. In het verslag van die zitting staat het volgende te lezen: "Wij hadden een goed contact met het kabinet Bourgeois. Op 6 januari vernamen we van het agentschap Onroerend Erfgoed en het kabinet Bourgeois dat ze zich konden vinden in een afbraak van het huidige zwembad." Dat fiat vanuit het agentschap was voor de stad Oostende beslissend om definitief te kiezen voor het bouwen van een nieuw zwembad in plaats van een mogelijke renovatie van het oude zwembad.

Het oude zwembadcomplex, van Paul Felix en Jan Tanghe, staat op de Erfgoedlijst. Het is architecturaal niet onomstreden, maar het is een voorbeeld van een typerende architectuur uit de naoorlogse periode. Het kreeg in het Oostendse actieplan Bouwkundig Erfgoed een hoge locuswaarde toebedeeld. Het is weliswaar niet beschermd, maar in adviezen van Onroerend Erfgoed Vlaanderen werd vanaf 2012 een respectvolle renovatie bepleit en werd afbraak uitgesloten – tot nu dus, als mijn informatie klopt.

De keuze voor afbraak lijkt definitief te zijn gemaakt, want op de jongste gemeenteraad in april werd de piste van herbestemming uitgesloten. Er is een verhaal van vijf jaar lang zoeken en van het ontwikkelen van een aangepaste bestemming voor dat zwembad, eventueel tot evenementenhal of stadshal, zoals in Gent, maar dan met de bestaande grote hallen van het zwembad. Er is vele jaren op gestudeerd en er zijn dingen rond gebeurd. De geschiedenis daarvan is zelf al interessant.

In Oostende leeft meteen ook de vrees dat de vermarkting van de oude zwembadsite in een groter kader past. Het Oostendse stadsbestuur zou immers ook plannen hebben om de gaanderijen op de zeedijk, vlakbij het zwembad, inclusief het Thermae Palace, van de hand te doen. Alleen al het feit dat er gedacht wordt aan een privatisering van het erfgoedkundige uithangbord van de Vlaamse kustlijn baart me zorgen. Deze vraag dateert van 27 april, minister-president. Intussen heeft de regering beslist om dat ook effectief te doen. Het wordt een gezamenlijk plan van de stad Oostende, Onroerend Erfgoed Vlaanderen en een private ontwikkelaar, die de site verder ontwikkelt.

Dit staat symbool voor een problematiek die het lokale Oostendse niveau overstijgt. Het valt niet los te zien van de financiële situatie van veel steden en gemeenten, die momenteel niet de middelen hebben om dit soort dure restauraties, al is het met subsidies van Onroerend Erfgoed, tot een goed einde te brengen. En dan wordt bouwkundig erfgoed veeleer een last en een kost dan een landmark, een uithangbord of een trekpleister. Ik denk dat elke rechtgeaarde Vlaming en veel buitenlanders het beeld van de Koninklijke Gaanderijen in Oostende exact voor zich kunnen oproepen, vanaf De Drie Gapers tot aan de rotonde bij de paardenkoers.

De verkoop zou een aardig bedrag kunnen opleveren. De site van het oude zwembad is bijvoorbeeld een toplocatie voor projectontwikkelaars. Maar die winst zit niet noodzakelijk in de opbrengst van de verkoop. In het geval van de gaanderijen zal het niet gaan over meer opbrengst, maar over minder kosten voor de lokale overheid. Die gaanderijen zijn immers in deerlijke staat. Ik kom er zelf welkelijks minstens één keer, ik ben namelijk bestuurder van een organisatie die een deel van het pand gebruikt, maar die buiten dit project gebleven is. Ik ben dus geen betrokken partij, voor alle duidelijkheid.

De recurrente winst zal dus vooral zitten in het wegvallen van de kosten. Er is een proefonderzoek geweest naar de restauratie van de Koninklijke Gaanderijen.

Minister-president, klopt het dat het agentschap Onroerend Erfgoed en uw kabinet groen licht hebben gegeven voor de afbraak van het historische zwembad in Oostende? Ik wil daarmee een citaat toetsen uit de gemeenteraad van Oostende. Welke inzichten leidden tot de plotse nieuwe visie in dit dossier, namelijk eerst het behoud van het bestaande erfgoed van Felix en Tanghe, en nu de afbraak? Waarom zijn de pistes van respectvolle renovatie en herbestemming van het zwembad verlaten? Hoe staat of stond u tegenover de mogelijke verkoop van de gaanderijen op de zeedijk en de privatisering van stedelijk erfgoed in het algemeen, als symptoom van financieel niet daadkrachtige lokale besturen? Hoe zult u voorkomen dat steden en gemeenten hun erfgoed moeten uitverkopen, omdat het onderhoud en de renovatie hun draagkracht overstijgen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega, op 4 mei, kort na het indienen van uw vraag, heeft de Vlaamse Regering het project 'Eau-tel' goedgekeurd. Dat project beoogt de restauratie en een betere exploitatie van het Thermae Palace en de Koninklijke Gaanderijen via een aangepaste beheerstructuur en eventueel eigendomsstructuur. Het bestek laat dat open: erfpacht, recht van opstal, verkoop. Dat wordt overgelaten aan de diverse bidders. Het bestek gaat uit van, ten

eerste, het ontwikkelen van een toekomstvisie, en ten tweede, de kwaliteitsambitie. De prijs komt in een verdere orde.

Het is vooral de bedoeling om dit prachtige erfgoed, dat bestaat uit het Thermae Palace en de Koninklijke Gaanderijen, te redden en te beschermen. Het is bijna vergane glorie. Het is gedeterioreerd en gedegenereerd. Het beton is rot. Er zijn stukken beton van de prachtige gaanderijen naar beneden gekomen.

Het mag een wonder heten dat onze kustlijn zo'n prachtig monument over een grote lengte heeft, waar men in de gaanderijen kan genieten van een kopje koffie met zicht op onze prachtige Noordzee. Die constructies dateren van diverse tijdperken. De gaanderijen zijn oorspronkelijk in 1902 gebouwd met een plantsoen. Het Thermae Palace werd gebouwd tussen 1929 en 1933. Beide zijn neoclassicistisch. Het zwembad is een recentere constructie en werd voltooid in 1978. Het maakt er geen deel van uit en is van geheel andere architecturale orde dan het Thermae Palace en de Koninklijke Gaanderijen.

Met het oog op het behoud van en het geven van een impuls aan die mooie site heeft het agentschap een akkoord gegeven, maar de vergunningsaanvraag moet aantonen dat de erfgoedwaarden die verband houden met de Koninklijke Gaanderijen en het Thermae Palace, evenals de Venetiaanse Gaanderijen, in ere worden hersteld op basis van onbetwistbaar bronnenmateriaal. Het zwembad is niet beschermd en staat op de inventaris. Er werd gevraagd de erfgoedwaarden van vóór de bouw van het zwembad te herstellen in de oorspronkelijke staat. Dit is gekoppeld aan het bouwvrij houden van het perceel.

Bij de sloop van gebouwen en constructies opgenomen in de inventaris wordt altijd een afweging gemaakt. Daarbij speelt de kwaliteit van de toekomstige projecten een determinerende rol. Dit is in dit dossier eveneens het geval, maar er werd nog geen akkoord verleend van het agentschap. Er is nog geen vergunningsprocedure. Eerst moet een vergunning worden aangevraagd en dan worden de projecten mede door Onroerend Erfgoed beoordeeld.

Mijnheer Caron, u vraagt naar mijn standpunt over een mogelijke verkoop. Ik ben geen voor- of tegenstander van het privatiseren van stedelijk erfgoed. Het gaat overigens niet om stedelijk erfgoed, want het is gemengd erfgoed. Een deel is eigendom van de Vlaamse overheid – Maritieme Dienstverlening en Kust – en de gronden en gebouwen zijn eigendom van de stad Oostende. Bovendien wordt voor de uitbating gebruikgemaakt van een langlopende erfpacht.

Iedereen die begaan is met de toekomst hiervan, kan niets anders dan verklaren dat nu moet worden opgetreden. Anders zal er onherstelbare schade optreden.

Alles moet geval per geval worden beoordeeld. Een overdracht van beschermd goed kan een impuls geven aan een site en soms is het dan weer aangewezen dat alles in eigendom blijft van de overheid. Zoals ik al zei, zijn er diverse formules opgelaten: erfpacht, recht van opstal of eigendomsoverdracht. Ik beschik echter niet over cijfers hieromtrent.

Uit gesprekken die ik hierover heb gevoerd, leid ik af dat het gaat om een investering van tientallen miljoenen euro. Wie daarin investeert, moet inzake de uitbating zekerheid hebben gedurende een aantal decennia. Als een bestuur uitsluitend als drijfveer heeft kosten af te wentelen, dan is deze beslissing niet aan te moedigen. Als het echter de bedoeling heeft de site nieuw leven in te blazen en een nieuwe bestemming en een nieuwe dynamiek te geven, dan ligt de focus op de creatie van meerwaarde en kan het project positief worden begeleid, opgevolgd en geadviseerd.

Het eigendomsstatuut op zich is niet het belangrijkste. Dat is dat de prachtige gaanderijen en het Thermae Palace behouden blijven en gerestaureerd worden. Daaraan zijn ontzettend veel kosten verbonden.

U kent de site goed en weet dat inmiddels ook aan de rotonde invulling werd gegeven, meer in het bijzonder het Spilliaert Huis. Ik heb er het woord genomen bij de opening. Er zijn prachtige, unieke werken van Spilliaert verzameld. Het ligt in de bedoeling er een studie- en documentatiecentrum en een expositiecentrum voor Spilliaert in te richten. Ik kan het iedereen aanraden er een bezoek aan te brengen. Er is bovendien een nieuwe vleugel geopend. 'Il faut le détour'. Het is geen 'détour' voor u, mijnheer Caron, want naar ik begrijp, kampeert u er bijna wekelijks. Alle gekheid op een stokje, men kan er een mooie publiekswerking aan geven. Spilliaert heeft me enorm gecharmeerd: op de grens van land en water, en de zee en de nachtelijke stad waren zijn grote inspirator.

In het bestek is de visie het eerste en belangrijkste criterium, evenals het ambitieniveau. Daarover is overeenstemming bereikt tussen de stad en de Vlaamse overheid. Dat ging niet zonder slag of stoot, gelet op de gemengde eigendomsstructuur en de langlopende overeenkomst.

U zult het er wel mee eens zijn dat restauratie noodzakelijk is. Daarom heb ik beslist een premie toe te kennen van 10 miljoen euro, gespreid over vijf jaar. In het bestek is trouwens de verplichting opgenomen van een volledige restauratie. Het zal gaan om een beheersovereenkomst zoals wordt gesloten voor grote werken, zoals de Boekentoren en het kerkenplan.

U vroeg hoe kan worden voorkomen dat steden of gemeenten hun erfgoed moeten uitverkopen. Ik ben van mening dat het rentabiliseren van beschermd onroerend erfgoed veel meer inhoudt dan het louter financieel valoriseren van vastgoed en dat de maatschappelijke kosten en baten een sleutelrol spelen in de overwegingen om tot verkoop over te gaan. De financiële draagkracht van lokale besturen is uiteraard niet eindeloos. Dit is typisch een project dat ook voor de Vlaamse overheid bijzonder zwaar zou doorwegen. Ik denk ook niet dat het Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust (MDK) het als een prioriteit ziet om de Koninklijke Gaanderijen en het Thermae Palace, waar ze geen eigenaar van zijn, te gaan renoveren. Het geheel is beschermd en ik hoop dat uit die marktprocedure goede voorstellen komen en dat daar een kwaliteitsvolle invulling aan kan gegeven worden. Het is dringend nodig om tot restauratie te kunnen overgaan.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Ik wil genuanceerd reageren. Wat betreft de gaanderijen is het voornaamste inderdaad dat ze gerestaureerd worden. Het is meer dan dringend, want ze zijn in bijzonder slechte staat. Er is betonrot, het pleisterwerk valt van de muren enzovoort. In de voorbije decennia zijn er allerlei ingrepen gebeurd achter de gaanderijen, zodat de doorkijk is verdwenen. Laten we over de restauratie dus geen discussie voeren. Ik heb ook geen probleem met het feit dat het Thermae Hotel door de stad verkocht wordt of in erfpacht gegeven wordt en dat een private eigenaar met garantie op langdurige uitbating ook de restauratie mee op zich neemt en dat die daarvoor gesubsidieerd wordt. Daar heb ik niet de minste moeite mee.

Het enige waar ik grote twijfels bij heb, is de rest van de gaanderijen, het huidige publieke deel van de gaanderijen, of anders gezegd, de overdekte ruimte tussen de twee rotondes. Er moeten minstens garanties zijn dat dit ook publieke ruimte zal blijven en dat een private eigenaar daar op geen enkele manier delen kan van afsluiten of privatiseren. Het gaat immers niet alleen om een heel mooi bouwwerk, maar het is ook een constructie die intensief wordt gebruikt door wandelaars en

ouders met kinderen, niet alleen bij regen of winderig weer, maar ook omdat het een attractie op zich is om daar door te wandelen.

Ik ben dus ongerust, niet voor het hotel, maar wel voor het publieke gedeelte. Het is alsof we een straat zouden privatiseren omdat de overheid de kosten niet alleen kan betalen. Minister-president, het is toch een beetje vreemd dat we aan een private eigenaar vragen om mee de restauratie te financieren van een publieke gaanderij, die weliswaar grenst aan zijn hotel. Ik begrijp de goede intenties wel, maar het roept wel de vraag op of dit zomaar kan. Mijn logische bijvraag luidt dus: zijn er garanties ingebouwd dat die gaanderij van rotonde tot rotonde ook publiek toegankelijk zal kunnen blijven?

Dat u 10 miljoen euro uittrekt, kan ik enkel toejuichen. Het had bij wijze van spreken al tien jaar geleden moeten gebeuren. Het bedrag was dan misschien maar 6 miljoen euro geweest. Nu is het 10 miljoen euro, maar het zal veel meer kosten dan 10 miljoen euro.

Het tweede gedeelte van mijn vraag ging over het zwembad. 'De gustibus non disputandum est', we weten dat over smaak niet te twisten valt. U zegt dat er een vergunning moet aangevraagd worden en pas daarna wordt er een besluit genomen vanuit Onroerend Erfgoed. Op de gemeenteraad in Oostende werd hardop gezegd dat uw kabinet en uw administratie akkoord gaan met de afbraak. Is dat met zoveel woorden formeel toegezegd aan de stad Oostende? Dat staat immers buiten de vergunningen, maar dat werd daar wel zo gezegd.

Minister-president, gelet op alle beschrijvingen van dat zwembad, ook in de documenten van uw eigen administratie, zou ik een aangepast gebruik interessanter vinden dan een platte afbraak. Het gaat natuurlijk over een gebouw van de jaren 70, en van gebouwen uit die periode is de architecturale waarde zeer omstreden. Dat het niet meer als zwembad kan dienen, wil ik graag geloven. Ik ken het en ik weet dat het afgeleefd is. Maar een semipublieke ruimte zou best ook kunnen, gecombineerd met een plantsoen dat daarrond kan worden aangelegd, op de plaats van de huidige open baden, ligweiden, de parking van het personeel en de parking van het personeel van het Thermae Hotel. Op heel dat terrein is er zoveel oneigenlijk gebruik: al dan niet verscholen parkeerplaatsen, in de loop der jaren bijgebouwde koterij enzovoort. Ik weet niet wat de meerwaarde is van een open plantsoen in vergelijking met een publieke hal bijvoorbeeld, die ook voor evenementen aan de kust zeer nuttig zou kunnen zijn. Het is een pleidooi om niet meteen over te gaan tot afbraak, maar veeleer een herbestemming te durven onderzoeken. Dat vooronderzoek kan desnoods in een eenvoudige en lichte versie uitgevoerd worden.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Caron, wat dat laatste betreft heb ik al gezegd dat het om een niet beschermd gebouw gaat. Onroerend Erfgoed staat volgens mij open voor alle opties. Er is bijvoorbeeld een denkspoor om het dak te behouden en het gebouw eventueel als hal of publieke ruimte, zoals u suggereert, te gebruiken. Die mogelijkheid kan mee worden opgenomen in het project. Ik weet dat de indieners allemaal een beroep zullen doen op ontwerpers. Het gaat niet louter om een offerte waar je op inschrijft en je enkel een prijs dient te calculeren.

Voor mij is het ook een absoluut aandachtspunt dat die gaanderijen wel degelijk gaanderijen blijven. Ik heb niemand gehoord die dat zou willen privatiseren. Ik ga dat aandachtspunt meenemen en het lijkt mij evident dat MDK daar zeker rekening mee moet houden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het werkbezoek van de minister-president aan Cuba

– 1714 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de economische missie naar Cuba

– 1738 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, vorige maand bracht u een werkbezoek aan Cuba, in het kader van een Vlaamse handelsmissie, waar Vlaamse en Brusselse ondernemers aan deelnamen. Tijdens uw verblijf werden ontmoetingen gepland met leden van de Cubaanse regering en het Cubaanse bedrijfsleven. Op het programma stond ook een havenseminarie met Cubaanse en Vlaamse stakeholders. Recent brachten wereldleiders als de Amerikaanse president Obama en de paus ook een bezoek aan Cuba. We kunnen dus echt spreken van een dooi in de relaties tussen Cuba en het Westen, waarmee de betrekkingen, vooral onder Amerikaanse druk, op een laag pitje stonden.

Cuba voerde de laatste jaren ook een aantal hervormingen door van zijn centrale planeconomie. Vandaag kan je er een eigen zaak starten en 21 procent van de werknemers werkt inmiddels in de privésector. Naar onze normen is dat zeer weinig, maar voor een strak geleide planeconomie met een heel sterk overheidsbeslag, spelen er andere proporties. In 2014 exporteerden we voor 69 miljoen euro vanuit België naar Cuba, omgekeerd importeerden we voor 187 miljoen euro uit Cuba. Bij die handelsbetrekkingen en de toenemende mogelijkheden voor de toekomst mogen we echter niet vergeten dat Cuba nog geen democratisch land is en er nog steeds mensenrechten worden geschonden. Er zijn in Cuba geen vrije verkiezingen, inwoners van Cuba mogen het land niet onbeperkt in- en uitreizen en mensen worden er vanwege hun politieke overtuiging nog vervolgd.

Minister-president, welke opportuniteiten ziet u na uw bezoek voor de Vlaamse bedrijven in Cuba? Zijn er uit de contacten met het Cubaanse bedrijfsleven en het havenseminarie afspraken voortgekomen voor economische samenwerking of voor ontwikkeling van de havens en de maritieme sector? Dit is een van de zaken waarin Vlaanderen wereldwijd heel sterk is. Cuba moet daar als eiland ongetwijfeld een goede markt voor kunnen bieden.

Zijn er naar aanleiding van het werkbezoek afspraken gemaakt over samenwerking op andere domeinen zoals onderwijs, gezondheid, wetenschap en cultuur?

Minister-president, hebt u ook de mensenrechtensituatie aangekaart in uw contacten met de Cubaanse regering?

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Voorzitter, ook ik had enkele vragen bij het werkbezoek dat de minister-president als derde grote leider, na de paus en president Obama, bracht aan Cuba. Het is het eerste sinds 2001 vanuit Vlaanderen, als ik het goed heb.

Minister-president, hoe ervaart u de voorlopige resultaten van deze missie? Op welke manier onderhoudt Vlaanderen diplomatieke relaties met Cuba? In hoeverre zijn die structureel versterkt door de recente missie, of wordt dit nog gepland?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, het is zoals de heer Hendrickx zegt: na Obama en de paus kon ik daar niet afwezig blijven.

Er is inderdaad een dooi aan het optreden in de handelsbetrekkingen met Cuba. Een aantal landen zijn zich aan het opmaken om daar aanwezig te zijn. Het is natuurlijk te vroeg om uitspraken te doen over de resultaten van die missie. Maar het algemeen gevoel was zeker positief. Het was een verkennende missie. We gaan ervan uit dat zich daar steeds meer opportuniteiten zullen voordoen.

Ik heb niet met Raúl Castro gesproken, wel met zijn vicepresident. Het is mijn aanvoelen dat Raúl Castro een zeer pragmatisch beleid aan het voeren is. De zaken en de economische perspectieven voor Cuba worden op een stille, pragmatische maar nieuwe manier aangepakt.

Mijnheer Kennes, u wees er terecht op dat er mensenrechtenproblemen zijn. Er is ook nog altijd een zeer grote emigratie. Jonge mensen die welvaart nastreven, verlaten het land. Mijn eerste conclusie na mijn bezoek was dat de grote sponsors van destijds weg zijn: de Sovjet-Unie is geïmplodeerd en Venezuela is zelf in grote problemen geraakt. Nu valt ook de vijand weg, waardoor het nodig zal zijn om een eigen stimulerend project te kunnen ontwikkelen.

We zijn onder meer naar de Marielzone geweest. Dat is een nieuwe haven in zee, die ze hebben gebouwd maar die ze nog gaan uitbreiden. Dat biedt eventueel kansen voor onze baggeraars. Die zone ligt op ongeveer 45 kilometer van Havana, dat zijn havenfunctie zal beperken tot jachthaven. Ik ben geen specialist, maar naar mijn aanvoelen heeft de Marielhaven een enorm toekomstpotentieel. Ze ligt in die golf op een cruciale plaats, op het kruispunt van Noord- en Zuid-Amerika en ook, door het Panamakanaal, op de oost-westas. De Spanjaarden wisten al waar ze zich moesten vestigen. Die haven heeft zeer grote logistieke mogelijkheden. Ze hebben een heel grote industriezone aangelegd van meer dan 500 hectare. Twee Vlaamse bedrijven zijn daar op dit ogenblik al actief. Dat is ook een zone met speciale fiscale voordelen.

Er zijn daar voor onze bedrijven zeker mogelijkheden in de toekomst. De Cubanen zijn zelf heel sterk in de biotechnologie en in de farmaceutische sector. De toeristische sector zal boomen. Er zijn nu al heel veel Canadezen, maar het ziet ernaar uit dat er ook veel Amerikanen en Europeanen zullen komen. Wij hebben ook een lange traditie van academische samenwerking. De Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) werkt al meer dan twintig jaar samen met de Cubaanse universiteiten.

Op basis van het programma dat we maakten, waren er 46 b2b-afspraken tussen de Vlaamse en Cubaanse bedrijven. Daar zijn er tijdens de missie nog 24 bijgekomen. Onze bedrijven namen ook deel aan de FECONS-bouwbeurs en aan een seminarie van Flanders International Technical Agency (FITA). Daar zijn respectievelijk nog eens 18 en 28 b2b-afspraken bijgekomen. Allen samen zijn er dus 116 b2b's tijdens een korte missie, in een markt die zich nog maar aan het openen is.

Het is te vroeg om over resultaten te spreken want het was een verkennende missie. Uit de voorlopige reacties van de bedrijven blijkt dat er tevredenheid is en dat er perspectieven worden gezien. Veel zal natuurlijk afhangen van de 'rule of law', van de rechtszekerheid die daar wordt gecreëerd. Maar Cuba heeft wel een aantal troeven. Het heeft een goed uitgebouwd medisch apparaat, met weliswaar een totaal verouderde apparatuur ten gevolge van de decennialange boycot. Het heeft anderzijds een goed uitgebouwd onderwijssysteem met goedgeschoolde mensen. De Vlaamse mensen die daar al actief zijn, zeiden mij dat die mensen moeten worden bijgeschoold omdat ze de moderne apparatuur niet kennen, maar het zijn zeer goedgeschoolde mensen, met wie je zeer goed kunt werken.

Op een havenseminarie zijn de diverse stakeholders met elkaar in contact gebracht. We hebben daar gezegd dat er bijkomende ruimte is voor APEC-beurzen in Antwerpen. Daar hebben we toch een wereldrenommée opgebouwd op dat vlak.

Wat betreft de diplomatieke relaties kan ik u zeggen dat wij al een tijd samenwerken met Cuba. Diverse ministers zijn vroeger al ter plekke gegaan. Het is nu wel zaak om de samenwerking uit te diepen, nu zowel de Europese Unie als de Verenigde Staten hun relaties hebben genormaliseerd. De zending was een overwegend economische missie. Ik sprak met de minister van Buitenlandse Handel en Investerings, de viceminister van Buitenlandse Zaken, de minister van Hoger Onderwijs, de minister van Cultuur en de vicepresident Ricardo Cabrisas Ruiz.

Ik zei al dat er een jarenlange academische samenwerking is met de VLIR. Ik bracht in dat verband een bezoek aan de Universidad de la Ciencias Informáticas (UCI), een van de partners van de Vlaamse Interuniversitaire Raad. Cuba is voor de VLIR het derde belangrijkste 'in country'-programma.

Vlaanderen en Cuba zullen ook bekijken of er kan worden samengewerkt inzake toegepast wetenschappelijk onderzoek, met de 'spin-offs' en 'startups' die daarmee gepaard gaan. Over de APEC-beurzen had ik het al. Met de minister van Cultuur heb ik afgesproken om via het Vlaamse UNESCO-Trustfonds steun te geven aan de Jardines de la Reina, een gebied dat bestaat uit meer dan zeshonderd eilanden en riffen, dat onder druk staat door de klimaatverandering, de vervuiling en de overbevissing. Met een kleine bijdrage kunnen we een programma helpen uit te werken om te komen tot een erkenning als UNESCO-werelderfgoed. Dat zou heel belangrijk zijn voor dat heel grote gebied.

Ik heb bij de Cubaanse minister van Buitenlandse Zaken de mensenrechten aangekaart. Ik heb gezegd dat wij ons op dat vlak volledig inschrijven binnen de mensenrechtendialoog die de Europese Unie medio 2015 heeft opgestart. Dit gebeurde in de aanloop van het akkoord dat op 11 maart 2016 tussen de EU en Cuba werd gesloten. Daar werd beslist tot een normalisering van de relaties. De Cubaanse minister van Buitenlandse Zaken verzekerde mij dat er op korte termijn een nieuwe mensenrechtendialoog tot stand komt tussen de EU en Cuba.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, dank u voor het overzicht van alle contacten en mogelijkheden die daar zijn weggelegd. Ik wist dat er contacten waren maar ik wist niet dat het zo'n belangrijk land was voor de VLIR.

U benadrukte dat het om een verkennende missie ging. Ik neem aan dat er dan inderdaad niet op het moment zelf wordt geoogst. Dat moet niet altijd, maar het is goed om te zaaien. In die zin is het een zinvolle en nuttige missie geweest.

Cuba heeft heel wat geschoolde mensen. Daar liggen dus zeker opportuniteiten om op dat vlak samen te werken. Wat het maritieme aspect en de havenontwikkeling betreft, is de strategische ligging in de Caraïben iets waar Vlaanderen via beurzen, baggerwerken en havenontwikkeling de vinger aan de pols moet houden.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): U hebt duidelijk geschetst dat Cuba belangrijke troeven heeft. Het is van het allergrootste belang dat Vlaanderen daar probeert op in te spelen. Er zijn voldoende uitdagingen zoals onderwijs en havens, met vaak niet eens zo grote bijdrages voor ons maar wel met belangrijke mogelijke resultaten voor Cuba en in afgeleide orde ook voor Vlaanderen. De komende jaren moeten we daar inderdaad, zoals de heer Kennes zegt, de vinger aan de pols houden.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de spanningen in partnerland Mozambique en de gevolgen ervan voor het Vlaamse ontwikkelingsbeleid – 1744 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): In ons partnerland Mozambique stijgt de spanning tussen regeringspartij Frelimo en de opposanten van Renamo. Beide partijen waren tot in de jaren 90 tegenstanders in een langlopende burgeroorlog, en het ziet ernaar uit dat nog niet alle demonen bezworen zijn.

De voorbije maanden waren er gewapende en dodelijke aanvallen in enkele provincies waar ook de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking actief is. Dat bracht de Britse overheid er onlangs nog toe haar veiligheidsadviezen voor Britse onderdanen in Mozambique aan te scherpen.

Minister-president, wat is uw inschatting van de politieke situatie in partnerland Mozambique? Meent u dat er een positieve evolutie is?

Hoeveel Vlaamse beleidsmedewerkers zijn momenteel actief in Mozambique? In welke provincies? Hoe wordt hun veiligheid geëvalueerd? In hoeverre waren zij betrokken bij deze incidenten? Meent u dat hun veiligheid nog altijd binnen redelijke limieten gegarandeerd is?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: We hebben het in deze commissie al gehad over de politieke spanningen in Mozambique, ik verwijs naar het commissieverslag van 24 februari 2015. Toen leken meer elementen te wijzen op een détente dan op politieke spanning. De boycot op de verkiezingsuitslag was op 12 februari 2015 beëindigd doordat de Renamo-parlementsleden de eed aflegden in het parlement.

De sinds 15 januari 2015 aangestelde president, Filipe Nyusi, staat meer open voor politieke toegevingen dan zijn voorganger, Armando Guebuza, die zich steeds verzette tegen toegevingen aan Renamo.

Intussen zijn al die geruststellende signalen gewijzigd. Het wetsvoorstel dat Renamo had ingediend over de autonomie voor de provincies Manica, Sofala, Tete, Zambezia, Nampula en Niassa heeft het parlement van Mozambique op 30 april 2015 weggestemd. Renamo beschouwde de stemming als een schending van het eerder met president Nyusi afgesloten akkoord. Vanaf dat moment zijn de spanningen blijven toenemen.

De evoluties van de laatste maanden zijn absoluut niet positief. De Europese Unie spreekt over een algemene verslechtering van de politieke en veiligheidssituatie in Mozambique. Er zijn veel dodelijke slachtoffers te betreuren, zowel bij burgers als bij leden van alle partijen. Er is ook een grote vluchtelingenstroom ontstaan en 36.000 leerlingen kunnen momenteel niet naar school gaan door de militaire conflicten. Het is duidelijk dat Mozambique deze episode van instabiliteit kan missen als kiespijn.

Er zijn twee medewerkers gevestigd in Maputo, de meest zuidelijk gelegen provincie van Mozambique: de adjunct-vertegenwoordiger en een lokaal aangeworven

administratief medewerkers. Op dit moment zijn er geen indicaties dat de veiligheid van onze medewerkers in Maputo in het gedrang zou komen, wat ook blijkt uit de regelmatige rapportering van de vertegenwoordigers ter plaatse. De situatie wordt heel nauwgezet opgevolgd.

We hebben wel een samenwerking lopen die verder moet worden gepland binnen de provincie Tete. Daar is de situatie uiteraard uiterst fragiel. Onze vertegenwoordiging in Maputo is vanaf februari dan ook actief beginnen op te volgen of de veiligheid van de mensen die daar werken, wel gegarandeerd is. Geen enkele organisatie die daar werkt, heeft tot nu toe aangegeven de activiteiten te willen stopzetten. Ze zeggen wel dat de mobiliteit beperkt is door wegversperringen enzovoort.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Ik heb geen verdere vragen. U hebt gezegd dat de situatie verder wordt opgevolgd.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de hervorming van het Europese suikerbeleid – 1791 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Voorzitter, minister-president, collega's, handel kan een krachtige motor voor duurzame economische ontwikkeling in het Zuiden zijn, op voorwaarde dat die eerlijk gereguleerd wordt. Het Europese suikerbeleid, dat de productie en handel van suiker binnen de EU reguleert, veroorzaakt echter een structureel onevenwicht op de suikermarkt. Dat wordt aangetoond in het rapport 'Handel in suiker: een ongelijk speelveld voor het Zuiden', dat Oxfam onlangs publiceerde.

Het Europese suikerbeleid beschermt de Europese industriële bietsuikerproductie en houdt rietsuiker uit vele landen uit het Zuiden buiten de EU. Dat gebeurt via een combinatie van subsidies, productiequota en gegarandeerde prijzen voor Europese bietsuiker en torenhoge importtarieven voor rietsuiker. Bijgevolg wordt er in de EU onzinnig veel bietsuiker geproduceerd en krijgt rietsuiker geen eerlijke kans op onze markt.

Deze gang van zaken heeft nefaste gevolgen voor rietsuikerproducenten in het Zuiden, en is bovendien onverantwoord vanuit duurzaamheidsperspectief. Het Europese suikerbeleid heeft bijvoorbeeld een verwoestende impact op Paraguyaanse handelspartners in suiker, maar ook op vele andere duurzame, kleinschalige riettelers in het Zuiden. Bovendien is suiker een grondstof die bij uitstek in een tropisch klimaat geteeld wordt. Kleinschalig geteelde rietsuiker uit het Zuiden heeft dan ook een comparatief voordeel op industrieel geteelde bietsuiker uit het Noorden, als je rekening houdt met de milieukosten en het efficiënte gebruik van productiefactoren als kapitaal, arbeid en grond.

Doordat de EU de grootschalige, industriële suikerbietenteelt subsidieert, kan die echter toch concurreren met de suikerrietteelt in het Zuiden. Deze beleidskeuzes maken de suikerbietenteelt dus levensvatbaar op de markt en ontmoedigen zo de Europese boeren om gewassen te verbouwen die efficiënt en duurzaam geteeld kunnen worden in ons klimaat. Tegelijkertijd belet dit de suikerrietproducenten in het Zuiden om hun marktaandeel in de EU uit te breiden en zich verder te ontwikkelen. Dit staat in schril contrast met het engagement van Europese en Vlaamse

beleidsmakers over de duurzame ontwikkelingsobjectieven (Sustainable Development Goals) die de internationale gemeenschap vooropstelt.

In oktober 2017 zullen de productiequota en de gegarandeerde prijzen voor biet-suiker opgeheven worden. Daarmee vervalt ook het exportplafond voor suiker dat de EU en de Wereldhandelsorganisatie waren overeengekomen. De algemeen geldende importtarieven blijven voorlopig echter onaangeroerd. Nochtans is een verlaging van deze importtarieven noodzakelijk om suikerproducenten in het Zuiden een eerlijke kans te geven op de Europese markt.

Deze hervormingen hebben belangrijke gevolgen voor de verschillende spelers die actief zijn in de suikerindustrie. De Europese rietsuikerraffinaderijen en suikerverwerkende industrie zijn alvast gebaat bij de hervormingen, aangezien ze een einde maken aan de kunstmatig hoog gehouden suikerprijs op de Europese markt. En hoe goedkoper zij suiker kunnen aankopen, bijvoorbeeld als grondstof voor de productie van koekjes en frisdranken, hoe lager hun productiekosten en hoe hoger hun winst. Dat positieve effect zou nog vergroot worden indien ook de importtarieven verlaagd zouden worden.

Anderzijds is er de Europese suikerbietindustrie. Die zal haar productie mogen opschroeven en dat ook doen zolang ze beschermd wordt door subsidies en hoge importtarieven, met een daling van de suikerprijs tot gevolg. Oxfam waarschuwt echter dat met het oplossen van het probleem van de hoge suikerprijs voor de Europese consument en de suikerverwerkende industrie, de kans groot is dat het werkelijke probleem de politieke agenda niet eens zal halen. Zolang er geen belastingen komen op de enorme milieuschade van de geïndustrialiseerde monocultuur en deze zelfs subsidies blijft ontvangen, blijft dat het dominante productiemodel voor suiker. Dat gaat ten koste van efficiënte en duurzame suikerproducenten in het Zuiden en het Noorden.

Oxfam waarschuwt ook dat als gevolg van de wellicht forse daling van de Europese rietsuikerprijs, de importtarieven niet eens meer nodig zullen zijn om rietsuiker uit het Zuiden geen schijn van kans te geven op de Europese markt.

Minister-president, hoe schat u de gevolgen in van de geplande hervormingen voor respectievelijk de Vlaamse suikerbietindustrie, suikerrietraffinaderijen en suikerverwerkende industrie? Hebt u al signalen van hen ontvangen of overleg met hen gehad?

Hoe schat u de gevolgen in van de geplande hervormingen voor de suikerproducenten in het Zuiden? Bent u bereid om dit thema aan te kaarten op Europees niveau?

Wat is uw standpunt over de geplande hervormingen in het Europese suikerbeleid? Bent u van mening dat er internationaal een gelijk speelveld moet komen voor de suikerhandel? Bent u bereid om op Europees niveau te pleiten voor het verlagen of zelfs afschaffen van de importtarieven op rietsuiker?

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Turan, uw vraag gaat over een bevoegdheid van minister Schauvliege. Het behoort immers volledig tot de bevoegdheid Landbouw. Het is dus niet mijn bevoegdheid. Het betreft zeer inhoudelijke onderhandelingen over suiker. Ik moet u dus doorverwijzen naar mijn collega.

Güler Turan (sp.a): Dan zal ik mijn vraag aan minister Schauvliege stellen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de voorlopige inwerkingtreding van het Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) – 1984 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): De onderhandelingen over het handels- en investeringsverdrag tussen de Europese Unie en Canada, het Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA), werden na een lange 'legal review' definitief afgerond op 29 februari 2016.

In haar 'overzichtsbrief handelsverdrag tussen de EU en Canada' van 20 april 2016 aan de Nederlandse Tweede Kamer liet de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking Lilianne Ploumen weten dat wat de inwerkingtreding betreft niet zal worden gewacht op de parlementaire goedkeuring. Het verdrag zou dus meteen 'voorlopig in werking treden' zodra het is ondertekend door het voorzitterschap. Die ondertekening wordt verwacht in juni dit jaar.

Die onmiddellijke inwerkingtreding kan grote gevolgen hebben aangezien in het verdrag een clausule over geschillenbeslechting tussen investeerders en staten is opgenomen. Meer nog, in de bewuste brief aan de Tweede Kamer stelt de Nederlandse minister van Buitenlandse Handel dat, zelfs al wordt CETA uiteindelijk niet geratificeerd, investeerders zelfs na beëindiging van de voorlopige toepassing nog drie jaar bescherming blijven genieten. Nochtans verklaarde toenmalig kandidaat-Europees commissaris voor Handel Malmström tijdens haar hoorzitting in het Europees Parlement: "I am ready, when proposing decisions to sign politically important trade agreements which fall under my responsibility, to ask Council to delay provisional application until the European Parliament has given its consent."

Minister-president, kunt u de concrete stappen in de goedkeurings- en ratificatieprocedure die van toepassing is op CETA, toelichten? Is die gemengd of niet-gemengd?

In uw antwoord op de actuele vraag van collega Vanlouwe van 4 mei zei u over het CETA: "Het is een gemengd verdrag." Waarop baseert u zich voor die uitspraak? Gebeurt die gemengdverklaring niet op het moment dat de Raad al dan niet toestemming geeft aan het voorzitterschap om het verdrag te ondertekenen? Hebt u er bij de Federale Regering voor gepleit om het standpunt in te nemen dat het verdrag gemengd moet worden verklaard?

Bevestigt u wat de Nederlandse minister van Buitenlandse Handel beweert in haar overzichtsbrief van 20 april 2016, namelijk dat het CETA ook zonder voorafgaande parlementaire goedkeuring toch voorlopig in werking zal treden? Vindt u dat getuigen van een democratische werkwijze? Steunt u het standpunt om het CETA na de ondertekening, en zonder goedkeuring door de bevoegde parlementen en in de eerste plaats het Europees Parlement, voorlopig in werking te laten treden?

Bevestigt u de uitzonderingsregel wat betreft investeringsbescherming, namelijk dat zelfs als het verdrag niet geratificeerd raakt, investeerders toch nog drie jaar van hun privilege kunnen genieten?

Vindt u niet dat, gegeven het feit dat onder het systeem van investeringsbescherming, zoals opgenomen in het CETA, buitenlandse investeerders nationale en deelstatelijke regelgeving kunnen aanklagen, de voorlopige inwerkingtreding de regelgeving van dit parlement kwetsbaar maakt voor investeringsgeschillen

zonder enige voorafgaande parlementaire legitimatie? Vindt u dat getuigen van een democratische werkwijze?

Gegeven het feit dat Amerikaanse bedrijven via hun Canadese dochterondernemingen gebruik kunnen maken van die investeringsbescherming, opgenomen in het CETA, is de situatie van onmiddellijke voorlopige inwerkingtreding dan geen voorafname op het nu in onderhandeling zijnde Trans-Atlantisch Vrijhandels- en Investeringsverdrag (TTIP), zelfs al worden het CETA en het TTIP uiteindelijk parlementair toch nog weggestemd? Alvast bedankt voor uw antwoord.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Dank u wel voor het werk, collega Turan. De onderhandelingen over de CETA-verdragstekst zijn in de zomer van 2014 formeel afgerond. Het is evident dat gedurende het hele onderhandelingstraject alle nodige interfederale DGE-vergaderingen (Directie-Generaal Europese Zaken en Coördinatie) georganiseerd zijn, waarbij uiteraard ook de deelstaten betrokken zijn en hun op- en aanmerkingen kunnen formuleren en hun offensieve en defensieve belangen kunnen inbrengen. Uiteraard staat het ook het parlement vrij om de nodige vragen om uitleg, schriftelijke vragen of interpellaties te houden, zoals het in dit gewaardeerde gremium gebeurt.

De finale tekst onderging vervolgens nog de gebruikelijke 'legal scrubbing', de juridische opschoning. Vanaf die juridische opschoning kunnen in principe geen inhoudelijke tekstwijzigingen meer worden gedaan en zijn dus ook de intra-Belgische onderhandelingen over ons standpunt ten aanzien van de verdragstekst afgerond. Het staat de nationale parlementen natuurlijk vrij om tijdens de onderhandelingen de regeringen te ondervragen, te interpelleren, hoorzittingen te organiseren of resoluties aan te nemen enzovoort.

Juridisch dienen nationale parlementen maar formeel betrokken te worden indien de Raad effectief vaststelt dat het om een gemengd verdrag op EU-niveau gaat. Na de ondertekening door de verdragspartijen dient in zulk geval het akkoord ter ratificatie te worden voorgelegd aan alle nationale parlementen in de Unie. Voor België betekent dat dat ook de deelstaatsparlementen betrokken zijn, indien het akkoord ook op intra-Belgisch niveau als gemengd wordt aangemerkt.

Strikt juridisch kan dit geen impact hebben voor het TTIP, want het gaat over een resolutie met betrekking tot het CETA. Ik stel alleen met u vast dat het Waals Parlement dit akkoord niet wenst goed te keuren. Het komt terug op eerder ingenomen standpunten van de Waalse Regering en formuleert verzuchtingen voor dit en eventuele toekomstige akkoorden die niet eerder kenbaar waren gemaakt. Het Waals Parlement gaat daarmee op enkele essentiële punten in tegen het mandaat dat op 24 april 2009 met goedkeuring van de Vlaamse, de Waalse en de Federale Regering aan de Europese Commissie was gegeven. Het mandaat is later nog aangepast, op 14 juli 2011, en opnieuw hebben alle regeringen in dit land hun goedkeuring gegeven aan het mandaat van de Commissie. U kunt dat mandaat overigens terugvinden op de website van de DG Trade van de Europese Commissie.

Zoals ik hier eerder al heb toegelicht, toonden alle regeringen zich ten eerste voorstander van een moderne 'investor-state dispute settlement' (ISDS), die in de huidige tekst zelfs is uitgemond in de oprichting van een bilateraal permanent investeringshof naar ICS-formule (Investment Court System). Ik heb dat eerder al een doorbraak in het internationaal handelsrecht genoemd en heb mevrouw Malmström daar uitdrukkelijk voor gefeliciteerd.

Ten tweede toonden alle regeringen zich er voorstaander van om te werken met negatieve lijsten: alle diensten worden geliberaliseerd, behoudens die die expliciet

op de negatieve lijst staan. Omgekeerd worden bij positieve lijsten alleen de diensten geliberaliseerd die expliciet vermeld zijn.

En ten derde zijn alle regeringen er voorstander van om de specifieke bescherming die diensten van algemeen belang – onderwijs, welzijn, gezondheidsdiensten enzovoort – onder het Protocol 26 aangehecht aan het Verdrag van Lissabon genieten, *mutatis mutandis* ook te betonen.

Ik stel samen met u vast dat het Waals Parlement, na al die jaren niet te hebben gereageerd, nu op zijn positie terugkomt en nieuwe eisen formuleert. Ik heb vorige week in antwoord op de vraag van collega Vanlouwe inderdaad gezegd dat ik dat betreurt. Door na afloop van de onderhandelingen, die formeel beëindigd zijn in 2014, nog met nieuwe eisen te komen, verlies je je geloofwaardigheid ten opzichte van de Europese partners en de nieuwe regering in Canada, die zich trouwens heel sterk bekommerd getoond heeft om de vragen van het Europees Parlement met betrekking tot ISDS.

Ik heb er toen ook op gewezen dat ik verontruste reacties gekregen heb uit binnen- en buitenland. Ik heb er gekregen uit Canada, uit Quebec en het Verenigd Koninkrijk. En ook van de werkgeversorganisaties – niet alleen van de grote, maar ook van de Boerenbond en UNIZO – heb ik een brief gekregen om hun bezorgdheid daaromtrent te uiten.

Het is mogelijk dat de Waalse Regering dat standpunt ook zal innemen met betrekking tot het TTIP, maar we moeten dat afwachten. Het zal een probleem creëren als finaal alleen België niet zou overgaan tot ratificering. Dan zullen we ons op dat vlak isoleren en zullen we schade toebrengen aan niet alleen de Vlaamse, maar evenzeer de Waalse bedrijven.

U moet een onderscheid maken tussen gemengd karakter op Europees vlak en gemengd karakter intra-Belgisch. Er is het gemengd karakter op Europees vlak, en daar loopt de technische analyse van de Commissie nog. Het Europees Hof van Justitie moet zich nog uitspreken naar aanleiding van een prejudiciële vraag voor Singapore. Op dit ogenblik is mijn inschatting dat het CETA op EU-niveau meer dan waarschijnlijk een gemengd verdrag zal zijn. Dat is ook wat commissaris Malmström hier gezegd heeft tijdens de hoorzitting in het parlement. Het is ook wat ik geantwoord heb aan collega Vanlouwe.

En er is het intra-Belgisch gemengd karakter. In casu kwam de interfederale werkgroep Gemengde Verdragen van 19 november 2013 tot het besluit dat het CETA intra-Belgisch een gemengd verdrag is. Indien het CETA ook op EU-niveau een gemengd verdrag is, vereist het handelsakkoord de ratificatie door alle nationale parlementen, in het Belgische geval ook door de deelstaatsparlementen. Dat komt erop neer dat één parlement, in dit geval één deelstaatsparlement, de ratificatie kan tegenhouden.

De Europese Commissie zal die beslissing niet nemen, het is de Raad die die beslissing moet nemen. De Commissie formuleert een voorstel voor goedkeuring en machtiging tot ondertekening. En dan moet de Raad bij gekwalificeerde meerderheid – 55 procent van de lidstaten, 65 procent van de totale EU-bevolking – beslissen of het al dan niet een gemengd verdrag is. Een lidstaat, het Europees Parlement, de Raad of de Commissie kan het advies inwinnen van het Europees Hof van Justitie daaromtrent. Dat loopt nu met betrekking tot het verdrag met Singapore.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Minister-president, ik heb geen antwoord gekregen op wat de Nederlandse minister van Buitenlandse Handel heeft beweerd in haar overzichtsbrief van 20 april 2016. Het gaat om het antwoord op mijn derde vraag: steunt u het

standpunt om het CETA na de ondertekening, en zonder goedkeuring door de bevoegde parlementen en in de eerste plaats het Europees Parlement, voorlopig in werking te laten treden? Vergis ik me? Ik heb nochtans goed geluisterd.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Na de goedkeuring tot ondertekening, waartoe is beslist door de Raad met gekwalificeerde meerderheid, moet het verdrag worden geratificeerd. Een gemengd verdrag moet worden geratificeerd door alle parlementen. De goedkeuring ter ondertekening vergt geen akkoord van alle parlementen. De goedkeuring gebeurt door de Raad met gekwalificeerde meerderheid.

Güler Turan (sp.a): De Raad keurt goed en de parlementaire ratificatie volgt daarna.

Minister-president Geert Bourgeois: Dan treedt het verdrag nog niet in werking. Dan is het ondertekend.

Güler Turan (sp.a): Wat die Nederlandse minister verklaart, namelijk dat het voorlopig in werking treedt, klopt dan niet.

Wat gebeurt er in de tussentijd dat de Raad het verdrag heeft goedgekeurd en de parlementen het nog niet hebben geratificeerd? Wat gebeurt er met de uitzonderlijke beschermingsclausules voor de investeerders en de ICS die op poten werd gezet? Die treedt in werking, ook al wordt die later niet geratificeerd door de parlementen. Ik verwijs in dit verband nogmaals naar de omzendbrief van Nederland.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik kan niet zonder meer een uitspraak doen, want de vraag is heel delicaat. Ik vermoed dat een voorlopige inwerking-treding ook bij unanimité kan worden goedgekeurd. Ik heb hierover echter niets gelezen in uw voorbereidend schrijven over deze vraag om uitleg.

Güler Turan (sp.a): U hebt niet op al mijn vragen geantwoord. U antwoordde dus niet op vraag 3, maar al evenmin op mijn vragen 4 en 5. U verwees wel naar vraag 5, maar het ging over een andere inhoud.

Ik realiseer me ineens dat de vraag aanvankelijk was ingediend vóór de vraag die in plenaire vergadering werd gesteld door collega Vanlouwe en de inhoud van onze vraag werd nadien gewijzigd.

Minister-president Geert Bourgeois: Die heb ik blijkbaar niet.

Güler Turan (sp.a): Ik weet niet wat er is misgelopen, want de nieuwe versie werd officieel ingediend.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb hier andere vragen voor me liggen dan die waarnaar u verwijst.

Güler Turan (sp.a): Dan is er op praktisch vlak iets misgelopen. Mijn vraag verviel, gelet op de vraag in de plenaire vergadering. We hebben een nieuwe vraag ingediend.

Minister-president Geert Bourgeois: Die heb ik niet.

Güler Turan (sp.a): U hebt blijkbaar de oude versie.

De voorzitter: Ik stel voor dat u de nieuwe versie van de vraag overhandigt. Later kan u er eventueel op terugkomen in een mondelinge vraag.

Voor de inwerkingtreding van verdragen zijn veel 'cas de figure'. Een verdrag kan in werking treden in bepaalde voorwaarden en nadien worden geratificeerd. Een

andere mogelijkheid is dat het in werking kan treden na de ratificatie. We moeten dus zeker zijn.

Minister-president Geert Bourgeois: Er is inderdaad iets fout gelopen, want ik beschik niet over de nieuwe vraag. Mijn adviseur merkte op dat die uitspraken van mevrouw Ploumen hem niets zeggen, maar die stonden ook niet in het document waarover ik beschik.

Güler Turan (sp.a): Er is dus praktisch iets verkeerd gelopen. Dat kan gebeuren.

Minister-president Geert Bourgeois: Deze aangelegenheid is te delicaat om zomaar een antwoord te geven.

Güler Turan (sp.a): Inderdaad, u moet mijn vraag lezen. Ik heb geen bezwaar tegen een schriftelijk antwoord asap. Als er bijkomende vragen zouden zijn, dan plaatsen we het opnieuw aan de agenda.

De voorzitter: Mevrouw Türan, u maakt uw vraag over en krijgt een schriftelijk antwoord. Als u bijkomende vragen hebt, kunt u daarop zonder enige probleem in commissie terugkomen.

Güler Turan (sp.a): Dank u wel, voorzitter. Dat is zelfs nog beter, want deze kwestie is ingewikkeld en delicaat.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het Vlaamse en Belgische standpunt inzake het Privacy Shield – 1985 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Türan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Het Privacy Shield moet de opvolger worden van Safe Harbor, dat op 6 oktober 2016 nietig werd verklaard door het Europees Hof van Justitie naar aanleiding van het arrest-Schrems. Het Privacy Shield moet zorgen voor een betere bescherming van persoonsgegevens van Europese burgers die terechtkomen bij Amerikaanse bedrijven. Onder Safe Harbor was het 'passende beschermingsniveau' niet verzekerd voor Europese burgers, oordeelde het Hof. Met het Privacy Shield wil de Europese Commissie de tekortkomingen van Safe Harbor dan ook remediëren.

Op 2 februari bereikten de Europese Commissie en de VS een politiek akkoord over het Privacy Shield. De teksten die het raamwerk vormen van het Privacy Shield werden op 29 februari gepubliceerd.

Het Adequaateitsbesluit volgt een interne EU-procedure, de zogenaamde comitologie. Eerst geven vertegenwoordigers van de nationale privacycommissies een niet-bindend advies via de 'Article 29 Working Party' (WP29). Vervolgens moeten vertegenwoordigers van de lidstaten hun mening geven via het 'Artikel 31 Comité', dat zijn advies aanneemt conform de zogenaamde onderzoeksprocedure. Enkel als dit Comité 31 zich met een gekwalificeerde meerderheid uitspreekt tegen het adequaateitsbesluit, kan de Europese Commissie deze beslissing niet nemen.

Op 13 april 2016 publiceerde de WP29 haar, niet-bindend, advies. Het advies toetst het Privacy Shield aan het toepasselijke databeschermingsrecht (Richtlijn 95/46/EG),

alsook aan het recht op de persoonlijke levenssfeer en de bescherming van persoonsgegevens, opgenomen in artikelen 7 en 8 van het Europees Handvest.

Het advies werd tijdens de gedachtewisseling over dit onderwerp die in de commissie van 20 april plaatsvond, ook uitgebreid toegelicht door de sprekers. Het advies van WP29 is bijzonder kritisch voor het Privacy Shield. Vanuit commercieel oogpunt mist het adequaatheidsbesluit fundamentele databeschermingsbeginselen, maar ook biedt het onvoldoende garanties om de massale en willekeurige verzameling van persoonsgegevens afkomstig uit de EU door Amerikaanse inlichtingendiensten uit te sluiten.

De regelgeving rond dataretentie – het opslaan van telefonie- en internetgegevens door overheden en commerciële organisaties – is ontoereikend. Zo stelt het advies dat de uitzonderingsgevallen, waaronder terrorisme, spionage, (cyber)criminaliteit en verspreiding van massavernietigingswapens, waarin Amerikaanse veiligheidsdiensten toegelaten worden om persoonsgegevens te verzamelen, veel duidelijker moeten worden omschreven en vastgelegd.

Hoewel de invoering van een ombudsman een verbetering is wat de mogelijkheid betreft voor EU-burgers om verhaal te halen wanneer zij hun recht op privacy geschonden achten, valt op het voorgestelde mechanisme heel wat aan te merken. Het zou te complex en moeilijk toegankelijk zijn voor EU-burgers. Zo ontbreekt een heldere regeling voor Europeanen die een klacht willen indienen over de manier waarop in de VS met hun data is omgesprongen. Ook in de hoorzitting met de leden van de privacycommissie is gebleken dat Europa streng optreedt inzake het verzamelen en het gebruik van datagegevens, maar dat we geen enkele of alleszins onvoldoende garantie hebben van onze Amerikaanse evenknie.

Enerzijds zou dat mogelijk worden via hun nationale toezichthouder. Anderzijds moet dat gebeuren bij een Amerikaanse rechter en dat kan in principe enkel vanop Amerikaans grondgebied. Dat was voor het Europees Hof van Justitie trouwens een van de redenen om Safe Harbor nietig te verklaren. Bovendien zijn er onvoldoende garanties inzake de onafhankelijkheid en bevoegdheden van de ombudsman.

Op wetgevend vlak moet het Adequaateitsbesluit consistent zijn met het juridisch kader inzake databescherming van de EU, zowel qua reikwijdte als qua terminologie. Het Privacy Shield moet de fundamentele principes van dit juridisch kader onderschrijven en een 'essentially equivalent' beschermingsniveau bieden. Dat is momenteel niet of alleszins onvoldoende het geval.

Ten slotte is ook het kader voor de bescherming van data die in derde landen terecht komt ontoereikend. Er kan dus worden geconcludeerd dat de Commissie haar huiswerk opnieuw moet doen. Het advies werd overigens uitgebreid toegelicht tijdens de gedachtewisseling met leden van de Vlaamse toezichtscommissie van 20 april.

– Jan Van Esbroeck treedt als voorzitter op.

Hoewel het advies van WP29 niet-bindend is, verhoogt het de druk op zowel de lidstaten als de Europese Commissie om het Privacy Shield bij te sturen. Gebeurt dat niet, dan bestaat bovendien de kans dat het Privacy Shield hetzelfde lot beschoren is als zijn voorganger en door het Europees Hof van Justitie nietig wordt verklaard. Dat werd door u, minister-president, bevestigd in uw antwoord op de vraag om uitleg van collega Kennis: "Het niet-bindende advies van de nationale gegevensbeschermingsautoriteiten zal hierbij een heel belangrijk element zijn, dat bij een eventuele nieuwe rechtszaak voor het Hof van Justitie zeker in overweging zal worden genomen."

Volgens Europees commissaris voor Justitie Jourova zullen vertegenwoordigers van de EU-lidstaten zich in mei kunnen uitspreken over het adequaatheidsbesluit. Bijeenkomsten zijn gepland op 29 april en 19 mei. Eén is al gepasseerd, op 19 mei volgt waarschijnlijk de laatste. Dit advies is wel bindend en wordt geformuleerd via het Comité, zoals ingesteld door artikel 31 van de richtlijn. Ook België kan hier dus verzoeken om het voorstel dat nu op tafel ligt aan te passen.

Minister-president, wat is het standpunt van de Vlaamse Regering omtrent het Privacy Shield? In welke mate wordt dat weerspiegeld in het standpunt dat België inneemt in het Comité 31? WP29 is voorbij en er is een negatief advies.

Moet de adequaatheidsbeslissing volgens u worden aangepast zodat wordt tegemoetgekomen aan de opmerkingen van WP29? Zal België in het comité van het artikel 31 voor of tegen het huidige voorstel stemmen?

Wie vertegenwoordigt België in het Comité 31? Welke houding zal België aannemen op de vergadering van 19 mei?

De voorzitter: Minister-president heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: We hebben het op 1 maart nog uitgebreid gehad over deze thematiek naar aanleiding van de vraag van de heer Kennis. Zoals u weet, is de Vlaamse Regering niet bevoegd in deze materie, maar volgt ze dit dossier wel op, onder meer omdat het Europees Parlement een regeling in verband met Safe Harbour vooropstelt als randvoorwaarde om zijn goedkeuring te kunnen verlenen aan TTIP.

Vlaanderen neemt niet deel aan de vergaderingen van het Comité van artikel 31, maar een vertegenwoordiger van de Vlaamse overheid was wel aanwezig tijdens de interfederale voorbereiding van de vergadering van het Comité van artikel 31 van 29 april 2016 om geïnformeerd te blijven over de stand van zaken en de voortgang in het dossier.

Ik heb al uitvoerig toegelicht dat er heel wat verbeteringen zijn aangebracht, maar dat er ook nog kritische opmerkingen zijn. We kunnen niet zeggen dat de werkgroep bijzonder scherp of negatief is, het is een gemengde beoordeling. Ik heb de vorige keer de punten van verbetering opgesomd, ik ga ze niet herhalen.

Het comité heeft opmerkingen en doet vier aanbevelingen. Ten eerste meent de werkgroep dat belangrijke databeschermingsnoties beter moeten worden gedefinieerd en dat die consequent doorheen de tekst moeten worden toegepast. De werkgroep suggereert de opname van een lijst van gebruikte termen en een lijst van vaak gestelde vragen. Ten tweede suggereert de werkgroep dat de regels en beperkingen betreffende het gebruik van data door de Amerikaanse overheidsdiensten voor rechtshandhaving en redenen van nationale veiligheid verduidelijkt zouden worden. Ten derde merkt de werkgroep op dat een gezamenlijk herzieningsmechanisme op jaarlijkse basis moet worden geïnstalleerd en vraagt dat de nationale databeschermingsautoriteiten hierbij altijd nauw zouden worden betrokken. Ten vierde merkt de werkgroep op dat de Raad en het Europees Parlement in december 2015 een principeakkoord hebben gevonden over de algemene verordeningen inzake gegevensbescherming en de werkgroep suggereert dat het Privacy Shield wordt herzien zodra de verordening in werking treedt.

Tijdens de vergadering van 29 april 2016 bespraken de Europese Commissie en de lidstaten het advies van de werkgroep van het artikel 29. De dag ervoor had commissaris Jourova, bevoegd voor Justitie, Consumentenzaken en Gendergelijkheid, al tijdens een vergadering met de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken van het Europees Parlement aangekondigd dat de Europese Commissiediensten aan het onderzoeken waren hoe de aanbevelingen van de werkgroep

het best in rekening zou kunnen worden gebracht. Ze vermeldde daarbij dat de Commissiediensten nauw samenwerken met hun partners in de VS.

De Vlaamse Regering vindt het belangrijk dat een goede regeling wordt uitgewerkt voor de transfer van data naar de VS voor commerciële doeleinden. Net zoals de federale overheid vindt de Vlaamse Regering het bereikte akkoord niet perfect. Zij verwelkomt dan ook het voornemen van de Europese Commissie om rekening te houden met de bekommernissen van de werkgroep artikel 29 en hoopt dat de gesprekken met de VS tot onmiddellijke verbeteringen van het akkoord leiden.

Ik geef nog mee dat het akkoord met de VS erin voorziet dat het jaarlijks herzien kan worden. Dat betekent dat eventuele problemen kunnen worden aangepakt.

De Federale Overheidsdienst Justitie vertegenwoordigt België in het Comité van artikel 31. Justitie valt krachtens het samenwerkingsakkoord van 1994 met betrekking tot de vertegenwoordiging van België in de EU onder categorie 1, dat wil zeggen: exclusief federaal.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp·a): Het verrast me dat de bevoegdheid exclusief federaal is, dat herinner ik me niet. Zit de Vlaamse vertegenwoordiger daar dan enkel om vast te stellen en geïnformeerd te zijn? Hij mag zijn mening niet geven?

Minister-president Geert Bourgeois: Het is categorie 1, dus ja.

We volgen het wel op. Zoals ik al zei, is het een randvoorwaarde bij het TTIP. Het is belangrijk dat we de evolutie ter zake kunnen opvolgen. Maar eigenlijk is dit materie ten gronde voor de federale commissie Justitie.

Güler Turan (sp·a): Oké. Dat verneem ik nu.

Dat het belangrijk is voor ons en onze data, hebben we al begrepen tijdens de hoorzittingen van de Vlaamse vertegenwoordigers in de privacycommissies. Die mensen maakten zich echt ernstig zorgen over de gang van zaken, niet alleen wat betreft de Safe Harbour en het Privacy Shield, maar tout court over dataverkeer en -bescherming en de positie van de individuele lidstaten tegenover die grote mastodonten van digitalisering en iCloud. De verslaggeving van die hoorzitting is nog niet ter beschikking, maar het is heel interessant om ons daar eens over te buigen.

Ik ben wel tevreden dat u zegt dat u hebt vernomen dat de federale overheid en de Europese Commissie oor hebben naar dat negatieve advies van het WP29-comité. Ze gaan erop aandringen om met de Amerikanen te onderhandelen over de ernstige tekortkomingen die nu al worden aangegeven. Ook de Toezichtscommissie heeft al gezegd dat het geen volgende toetsing gaat kunnen overleven en Schrems staat klaar om dezelfde klacht opnieuw te formuleren.

De voorzitter: Het is jammer dat deze vraag om uitleg hier vandaag al op de agenda staat. We hadden na onze gedachtewisseling afgesproken dat we nog zouden zien wat we ermee gingen doen. Aangezien we het verslag vandaag nog niet hebben – het zit eraan te komen, heb ik juist vernomen –, is het een beetje jammer dat we in dit debat... *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Onderdelen van uw vraag zoals de vertegenwoordiging van Vlaanderen in die commissie, zullen al in de verslaggeving zitten, want die mensen hebben daar redelijk duidelijkheid rond gegeven. We zullen dat in het verslag lezen.

Güler Turan (sp·a): Voorzitter, dit is geen voorafname, dit is geen politiek statement. Ik wou gewoon kort op de bal spelen om bijkomende informatie in te

winnen over de procedure. Het standpunt dat we betreffende dataverkeer nog veel werk voor de boeg hebben, daar zijn we het toch unaniem over eens geraakt toen we die mensen gehoord hebben?

Dit gaat echt over het Privacy Shield. Ik ben zeer tevreden met uw antwoord. Ook al is het categorie 1, ik heb begrepen dat er signalen zijn meegegeven naar de Europese Commissie. België gaat vragen om het voorstel dat op tafel ligt te heronderhandelen omdat het niet aanvaardbaar is. Klopt dat?

Minister-president Geert Bourgeois: Hebt u het besluit van de werkgroep gelezen? U zegt dat het negatief is, dat klopt niet. "The conclusions and recommendations: the WP29 first of all welcomes the fact that within 5 minutes after the invalidation of the Safe Harbour a new draft adequacy decision was presented, containing many improvements compared to the previous mechanism."

Dan sommen ze alle verbeteringen op en dan 'three points of concern'. Ze doen een aanbeveling om op de punten van zorg verder te gaan. De Europese Commissie neemt dat ter harte en onderhandelt dus verder. U kunt dus niet zeggen dat er geen vooruitgang is geboekt, ook niet dat het een bijzonder negatief advies is. Ze beginnen met te verwelkomen op welke punten er vooruitgang is geboekt, op welke punten er transparantie moet zijn, over de data enzovoort. Het is een genuanceerde aanbeveling: de verwelkoming dat er grote vooruitgang is geboekt, maar dat er nog serieuze aandachtspunten blijven ook.

De voorzitter: In deel 1 van die gedachtewisseling dachten we allemaal dat het er niet goed uitzag, maar deel 2 opende met: je moet niet alles negatief zien. Dan kwam dit verhaal. Dat kun je in het verslag terugvinden. Het is kritisch bekeken, maar de goede punten zijn er ook uit gehaald.

Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): Dat klopt. Minister-president, dat dit een verbetering is, wordt door niemand ontkend. Als het de toets van het Europees Hof niet zal kunnen weerstaan, en al zijn er twintig stappen in de goede richting gezet, een of twee negatieve stappen zijn voldoende om een negatief advies te krijgen. Dat hebben de mensen van de toezichthoudende commissie ook gezegd. Hierover konden ze geen positief advies geven. Er is nog veel werk aan het dataverkeer en aan de bescherming van onze Europese onderdanen. Het is te gek voor woorden dat we heel streng zijn voor onze eigen kmo's en dat men daar aan de andere kant van de oceaan anders over oordeelt.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over tussenhandel in strategische goederen – 2044 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Wetgeving over tussenhandel regelt activiteiten zoals het bemiddelen en faciliteren van contracten tussen producenten, kopers en verkopers van militair materieel en producten voor tweërlei gebruik. De tussenhandelaar brengt leveranciers en afnemers met elkaar in contact. Vaak gaat de rol van de tussenhandelaar nog verder, wanneer hij bijvoorbeeld zorgt voor het vervoer van de goederen in kwestie. De meeste van onze buurlanden beschikken al over wetgeving die zulke activiteiten regelt. In België is die wetgeving heel beperkt.

De Belgische wet voorziet enkel in een verplichte vergunning uitgereikt door de minister van Justitie voor tussenhandelaars. De effectiviteit van deze bepaling is bijna nihil, want er worden nauwelijks of geen vergunningen uitgereikt door de Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie.

De uitvoer, invoer en doorvoer van militair materiaal werd in 2003 geregionaliseerd. De strijd tegen illegale wapenhandel bleef echter op het federale niveau. Het is niet duidelijk op welk niveau tussenhandel zich bevindt. Men zou kunnen zeggen dat de controle op tussenhandel complementair is aan de uitvoer, invoer en doorvoer van militair materiaal en dus een essentieel element om de controle op uitvoer, invoer en doorvoer sluitend te maken.

In 2003 werd tussenhandel echter niet expliciet geregionaliseerd, waardoor je zou kunnen concluderen dat de bevoegdheid om tussenhandel te reguleren, federaal is gebleven. Het is echter opmerkelijk dat de gewesten wel bevoegd zijn voor de uitreiking van vergunningen voor tussenhandelaars met betrekking tot goederen voor tweeeërlei gebruik. In 2009 kwamen de FOD Buitenlandse Zaken, de douanediens ten en de drie gewestelijke controlediensten tot een akkoord dat de gewestelijke controlediensten bevoegd zijn voor de implementatie van de voorschriften inzake tussenhandel in producten voor tweeeërlei gebruik.

Vorige maand dienden leden van de fractie Ecolo-Groen een wetsvoorstel in om de huidige bepalingen in de wet van 5 augustus 1991 rond tussenhandel te actualiseren naar internationale standaarden. Er wordt een nieuwe definitie gegeven aan tussenhandel en de rapporteringsverplichtingen van tussenhandelaars worden uitgebreid.

Het wetsvoorstel lijkt enkele problemen op te lossen, maar er wordt nog geen oplossing gegeven aan de bevoegdheidskwestie. Er valt veel te zeggen over de complementariteit van tussenhandel op de regionale bevoegdheid van controle op uitvoer, invoer en doorvoer van militair materiaal.

Minister-president, hoe staat u ten opzichte van dit voorstel? Bent u van mening dat de gewesten beter geplaatst zijn voor de controle op tussenhandel? Of ziet u dat veeleer als een federale bevoegdheid?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Het is heel duidelijk dat tussenhandel een volledig federale bevoegdheid is. Dat vloeit voort uit de bijzondere wet van 12 augustus 2003, die de gewesten alleen bevoegd heeft gemaakt voor de in-, uit- en doorvoer, en niet voor tussenhandel. Dat geldt voor wapens, militair materieel en voor producten voor tweeeërlei gebruik. Het wetsvoorstel waar u naar verwijst, gaat weliswaar enkel over wapens en militair materieel.

Voor Vlaanderen is een gecontroleerde tussenhandel natuurlijk van belang. Maar dit wetsvoorstel heeft betrekking op het uitoefenen van die bevoegdheid op het federale niveau, dat uitsluitend bevoegd is. Het zou een wijziging vergen van de bijzondere wet om die bevoegdheden over te dragen. De controle op tussenhandel is sowieso niet zo gemakkelijk. Het gaat immers over activiteiten die betrekking hebben op transacties en goederenstromen tussen twee andere landen dan Vlaanderen. Vaak vinden ook de tussenhandelactiviteiten zelf niet plaats in het land waar de tussenhandelaar is gevestigd. Er is dus altijd sprake van een extra-territoriaal aspect, wat de controle niet evident maakt.

Conclusie: het is een uitsluitend federale bevoegdheid.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, het blijft dan wel vreemd dat dual use wel een gewestelijke bevoegdheid is. Het lijkt niet logisch dat dat verschillend is. Ik zal uw antwoord aan mijn federale collega's geven om hierop voort te werken.

Minister-president Geert Bourgeois: In 2009 is er een ontwerp van akkoord gemaakt over dual use, maar in die werkgroep werd geconcludeerd dat dit een wijziging van de bijzondere wet vergt.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, u zegt dus dat dual use ook geen gewestelijke bevoegdheid is omdat daarvoor de bijzondere wet moet worden aangepast voor tussenhandel.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Dit soort vragen duidt op het belang dat als we bevoegdheidspakketten overbrengen, we dat het best in volledige pakketten doen. In het verleden zijn er fouten gemaakt door niet-volledige pakketten over te brengen naar de niveaus waar die beslissingen kunnen vallen. Dit is een voorbeeld dat dit duidelijk maakt.

Wallonië en Vlaanderen hebben twee verschillende visies op wapenhandel. Die bevoegdheidspakketten gaan dan ook het best volledig naar de regio's. Jammer maar helaas, het is niet zo.

De voorzitter: Elke betwisting zou natuurlijk wegvallen als je alles overdraagt.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Dat is de oplossing, voorzitter, waar we voor staan.

De voorzitter: Anderen zullen zeggen, niks. Maar dat gaat ook niet. Het was een grapje, hoor, we moeten oppassen met wat we hier zeggen.

De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de kritiek van Europese en Duitse rechters- en magistratenverenigingen op het Investment Court System (ICS) – 2065 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Onder grote druk van de publieke opinie presenteerde de Europese Commissie op 16 september en 11 december 2015 haar plannen om de klassieke Investor-State Dispute Settlement (ISDS) in het handels- en investeringsakkoord met de VS te vervangen door een Investment Court System (ICS). Ook tijdens de legal review van het handels- en investeringsakkoord met het Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) werd op het laatste moment ISDS vervangen door een ICS. Dit nieuwe voorstel had moeten tegemoetkomen aan de kritiek zoals onder meer geregistreerd in de publieke consultatie rond ISDS in het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) die werd georganiseerd door de Europese Commissie.

Het nieuwe hervormde systeem ICS krijgt nog dezelfde fundamentele kritieken. Die kritiek komt ook vanuit de rechterlijke macht. De afgelopen maanden sprak zowel de European Association of Judges in haar 'Statement on the proposal from the European Commission on a new investment court system' van 9 november

2015 als de Deutscher Richterbund in zijn 'Opinion on the establishment of an investment tribunal in TTIP – the proposal from the European Commission on 16.09.2015 and 11.12.2015 No. 04/16, February 2016' (Engelse vertaling) zich erg kritisch uit tegen dit hervormde ICS.

De bondige conclusie van beide organisaties is dat een dergelijk mechanisme van apart rechtbanksysteem voor buitenlandse investeerders niet alleen 'niet nodig' is in democratische rechtsstaten met volwassen nationale rechtssystemen maar ook dat er geen juridische bevoegdheid is om een dergelijk systeem op te richten. Ze verwijzen voor dat laatste onder meer naar de Opinie van het Europees Hof van Justitie 01/09 op 8 maart 2011, waarbij het Hof de bevoegdheid van de EU verwierp om een European Patent Court op te richten. Bovendien volstaan de bepalingen die de onafhankelijkheid van de rechters van het ICS zouden moeten waarborgen niet volgens deze associaties van rechters en magistraten. Ondanks al deze kritiek is het ICS nog steeds het officiële voorstel van de Commissie in de onderhandelingen over het TTIP. Voor zover ik weet heeft de Amerikaanse zijde dit ook nog niet aanvaard. De voorstellen van het ICS worden, voor zover wij mee zijn, ook ondersteund door de Vlaamse en federale regeringen.

Minister-president, deelt u het oordeel van de European Association of Judges en de Deutscher Richterbund dat de EU niet bevoegd is om een dergelijk nieuw systeem van rechtbanken op te richten? Kunt u uw antwoord toelichten? Deelt u het oordeel van de European Association of Judges en de Deutscher Richterbund dat, aangezien alle lidstaten van de Europese Unie per definitie en in realiteit democratische rechtsstaten met volwassen nationale rechtssystemen zijn, een dergelijk nieuw systeem van rechtbanken gewoon niet nodig is? Wat is uw mening daarover? Deelt u het oordeel van de European Association of Judges en de Deutscher Richterbund dat de bepalingen die de onafhankelijkheid van deze rechters moeten waarborgen, niet volstaan? Wat vindt u daarvan? Weet u welke houding de Belgische afdeling van de European Association of Judges hierin heeft aangenomen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik begrijp dat de reactie van de beide magistratenordes is ingegeven door de legitieme zorg om de coherentie van het Unierecht te bewaken en de garantie te hebben dat de interpretatie van het nationale en Unierecht bij de nationale rechter, respectievelijk het Hof van Justitie, ligt en blijft. Hoewel ik deze zorg begrijp, meen ik bij lezing van het ICS-voorstel dat de Europese Commissie bij de uitwerking van het ICS wel degelijk rekening heeft gehouden met de randvoorwaarden van Opinie 01/09 van 8 maart 2011, waarbij het Hof de bevoegdheid van de EU verwierp om een nieuw European Patent Court op te richten.

De EU heeft wel degelijk de bevoegdheid om internationale akkoorden te sluiten waarmee het internationale organisaties opricht en er lid van is. Zo is de Europese Unie bijvoorbeeld lid van de Wereldhandelsorganisatie of het internationaal Zeerechttribunaal. Het Hof van Justitie heeft deze positie ook herhaaldelijk bevestigd, onder meer in paragraaf 74 van Opinie 01/09 waarnaar u verwijst. Het is echter wel zo dat het Hof heeft verduidelijkt dat het niet aan deze internationale rechtbanken toekomt om het Unierecht te interpreteren. Dat is nu exact, mevrouw Turan, wat wél het geval was bij het voorstel tot oprichting van het Europees Patentenhof, met als expliciete taakstelling om "het Unierecht met betrekking patentenrecht te interpreteren". Ook deze verduidelijking in de redenering van het Hof vindt u terug in paragraaf 89 van Opinie 01/09.

De heer Luc Demarty, directeur-generaal van het directoraat Handel van de Europese Commissie, bevestigde mijn diensten dat de Commissie zich bij het uitwerken van haar ICS-voorstel net heel consciëntieus aan deze randvoorwaarde in Opinie

01/09 heeft gehouden. Ik citeer: "Conscious of this case law, the European Commission has very carefully negotiated provisions in all EU-agreements containing investment, ..., resolutions, provisions to ensure that such international tribunals will only interpret the international agreements in question and examine EU-law only as a matter of fact, i.e. without any binding effect on EU-institutions." Inderdaad, artikel 13 van Sectie 3 van het ICS-voorstel bepaalt duidelijk dat het noch aan het ICS-tribunaal noch aan de ICS- beroepsinstantie toekomt om het nationaal recht of het Unierecht te interpreteren. Uitspraken van de ICS-instanties kunnen dus in geen wijze de lidstaten of de instellingen van de Unie binden. Als nationaal recht of Unierecht toch als een feitelijk element aan bod zou komen tijdens een ICS-geding, dan zijn de ICS-rechters gebonden aan de vigerende rechtspraak van de lidstaat in kwestie en dienen zij de interpretatie die de nationale rechter aan deze rechtsregel geeft te volgen. Dit alles volgt heel duidelijk uit artikel 13 van het ICS-voorstel. Wie het tegendeel beweert, verspreidt verkeerde informatie.

Over de noodzaak om het ICS op te richten in democratische staten is het van groot belang om investeringsakkoorden te sluiten, met een degelijke bescherming voor investeringen. Ook zo kunnen de Vlaamse ondernemers meer zekerheid aanbieden bij hun investeringen in het buitenland. Dat een dergelijk akkoord ook omgekeerd werkt, is normaal. We verwachten op alle vlakken reciprociteit van onze partners en dus moeten wij dat ook van onze kant geven.

Het mag dus duidelijk zijn dat we uiteraard geen investerings-beschermingsakkoorden sluiten om onze rechters buitenspel te zetten, maar wel om op een snelle en eenvoudige manier handel te voeren, zonder aan het regelgevingsrecht van de staten te raken. Zoals u weet, staat dit regelgevend recht van de lidstaten nu gebetonneerd in de moderne ISDS/ICS-formules die de Commissie heeft voorgesteld.

Het is belangrijk te verduidelijken dat het ICS geen directe werking heeft in de interne rechtsordes van de VS, de EU en haar lidstaten, en ook niet omgezet moet worden naar nationaal recht. Dus moeten VS-ondernemingen de gewone rechtsgang voor de nationale rechtscollèges van de EU-lidstaten en het EU-Hof van Justitie volgen wanneer zij nationale of EU-beslissingen vernietigd willen zien op grond van hoger nationaal of EU-recht.

Als staten hun contractverplichtingen niet nakomen, ondubbelzinnig buitenlandse investeerders discrimineren en die ook nog eens hun investering onteigenen, dan is het mijns inziens ook niet meer dan normaal dat hier minstens een geldelijke compensatie tegenover staat.

De oude ISDS, die we overigens ook nog in de huidige BLEU-akkoorden (Belgisch-Luxemburgse Economische Unie) terugvinden, was niet goed genoeg en verduidelijkte ook niet voldoende de strikt beperkte bevoegdheid van ICS-rechters, die dus geenszins gemachtigd zijn om het Unierecht dan wel het nationaal recht te interpreteren.

Zoals u zelf kon vaststellen, is commissaris Malmström absoluut niet doof voor kritiek en heeft ze, de kritiek ter harte nemend, dus het nieuwe ICS-voorstel gedaan. Deze regeling moet op termijn alle landen verenigen om op basis van dezelfde regels en door onafhankelijke rechters investeringsgeschillen te beoordelen en een geldelijke compensatie uit te werken indien daar effectief een grond voor is.

Het is uiteraard ieders recht om kritiek te geven op het ICS, maar ik wijs u erop dat bijvoorbeeld in het NAFTA-akkoord op vraag van Canada is opgenomen om met een ISDS-regeling te werken omdat Canada zei dat ze dat liever hebben dan die verkozen rechters in de VS. Dit is zoals, denk ik, veel van onze ondernemers liever hebben dat er met China later een ISDS is dan dat ze hun oordeel moeten voorleggen aan Chinese rechters of aan rechters benoemd door het Kremlin. Ik denk dat een internationaal tribunaal met pariteit en beroepsmagistraten, die op

eenduidige wijze die handelsverdragen uitleggen en interpreteren en toepassen, veel meer rechtszekerheid biedt.

De kritiek met betrekking tot de onafhankelijkheid van ICS-rechters lijkt me ongegrond. Zo stel ik met u vast dat er in het ISDS, zoals in CETA in de zomer van 2014 werd voorgesteld, een heldere gedragscode wordt vooropgesteld en dat deze gedragscode in het ICS nog verder is verduidelijkt en aangescherpt in artikel 11 met betrekking tot de ethiek van de rechters. Die rechters zijn aan een aantal strikte regels gehouden.

Tot slot heb ik op de website van de European Association of Judges weinig recente activiteiten kunnen terugvinden. Het departement heeft die afdeling gecontacteerd maar die was niet op de hoogte van het standpunt van de European Association of Judges met betrekking tot ICS.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): Het is interessant te weten dat ze daar niet van op de hoogte zijn ondanks het feit dat ze lid zijn. Het gaat over adviezen van zeer ernstige rechtsinstanties die we niet zomaar naast ons kunnen neerleggen. Ik stel echter vast dat de Europese Commissie daarover een totaal andere mening heeft dan deze instellingen die daar ook dagelijks juridisch mee bezig zijn. U zegt dat hun kritiek vertrekt vanuit een legitieme bezorgdheid – en dat begrijp ik – maar dat het inhoudelijk niet klopt wat ze zeggen.

U verwijst naar Opinie van het Europees Hof van Justitie van 1/09 van 8 maart 2011 om te zeggen dat de Europese Commissie wel bevoegd is, terwijl zij daar net naar verwijzen om te zeggen dat Europa in dezen niet bevoegd is.

De associatie van de rechters vindt dat de onafhankelijkheid niet gegarandeerd is, politiek Europa beweert dan weer dat die wel gegarandeerd is. Dat zijn twee meningen van de rechterlijke macht en van de 'wetgevende politieke macht' die elkaar op dit punt zwaar tegenspreken. Ik denk dat dit 'to be continued' is. We moeten afwachten wat er uiteindelijk van ICS overblijft. Amerika heeft het voorstel van Europa nog niet aanvaard en daar voor zover ik weet ook nog niet op gereageerd. Ik ben benieuwd wat de eerste rechterlijke toets zal kunnen doorstaan. Het is gewoon frappant dat deze juridisch deskundigen regelrecht tegenover de Europese Commissie en de regeringen staan. 'To be continued', dus.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Mevrouw Turan, ik dank u voor deze nieuwe vraag over dit thema. Het uitgangspunt van ISDS en ICS is een systeem te vinden dat bescherming biedt aan investeerders. Zo niet, zullen die investeerders wellicht geen investeringen doen in die landen. Zoals de minister-president terecht zegt, vragen Vlaamse investeerders bescherming wanneer zij in de Verenigde Staten investeringen doen. Ook omgekeerd is het evident dat Amerikaanse investeerders die in een of andere lidstaat willen investeren, de nodige garanties en zekerheid krijgen.

ISDS is zo'n vorm van bescherming van investeringen die bedrijven in bepaalde landen doen. Die clausule geeft bedrijven dan ook het recht om bij een internationaal tribunaal een soort van arbitragezaak te beginnen tegen een vreemde overheid wanneer deze afspraken van een vrijhandels- of investeringsverdrag zou verbreken. Die arbitrage is bij ons bovendien geregeld in het gerechtelijk wetboek. Volgens ons gerecht kan een beroep worden gedaan op een soort van private rechters die uiteraard wel aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen.

ISDS is dus een vorm van garantie aan een investeerder dat een staat zijn investeringen niet zal aanslaan of onteigenen. Ik blijf ook herhalen in dit debat dat het

systeem van ISDS waar tegenwoordig zoveel kritiek op bestaat, al sinds de jaren 60 bestaat en is opgenomen in 1400 of 1500 verschillende handelsakkoorden, waarbij verschillende Europese lidstaten betrokken zijn en waarin die ISDS-clausule is opgenomen.

Mevrouw Turan, u hebt nu een kritiek gevonden van bepaalde Europese of Duitse magistratenverenigingen maar ik heb nergens een bepaalde kritiek vernomen of gelezen op de handelsakkoorden die nu al 40 à 50 jaar bestaan. Ik vind het dan ook vreemd dat er nu plots, wanneer daar sprake over is bij het TTIP en het CETA, kritiek op komt. Men zegt dan dat het gaat over een privatisering van het rechtssysteem, dat weinig transparant zou zijn en telkens in het voordeel zou spelen van de multinationals en van grote bedrijven, die meer rechten zouden hebben dan gewone burgers.

Het voorgestelde ISDS-systeem stuit inderdaad op zoveel weerstand, volgens mij ten onrechte, dat er een alternatief wordt uitgewerkt waarbij men spreekt over ICS. Dat moet een versterking inhouden van het recht van de overheden om hun wetten en regels uit te vaardigen, de benoeming van onafhankelijke arbiters en een duidelijkere relatie tussen de nationale rechtbanken en ICS, een betere toegang voor kleine en middelgrote ondernemers en de invoering van een beroepsprocedure tegen de beslissing van arbiters. Daarbij is momenteel sprake van een pool van vijftien door de EU en de VS benoemde rechters waaruit voor elke zaak willekeurig kan worden gekozen. Ook zou voor elke zaak worden gecontroleerd of er in hoofde van de uitgelote rechters geen sprake is van eventueel het bestaan van een belangenconflict.

Voor ISDS was een van de grote punten van kritiek dat dezelfde kleine groep van experts nu eens zou zijn opgetreden als rechter en dan weer als advocaat, een systeem dat ook bestaat binnen ons Belgisch gerechtelijk systeem waar er een hoofdstuk bestaat, Arbitrage, waarbij advocaten kunnen optreden als magistraten wanneer dat in een arbitrageclausule in een contract is opgenomen.

Voor ons zijn de uitgangspunten heel duidelijk: arbiters moeten onafhankelijk zijn en uitspraken van die 'courts' moeten van een hoge kwaliteit zijn. Dat kan bijvoorbeeld door een gedragscode. Het lijkt ons ook nuttig dat het orgaan een permanent karakter heeft en dat de mogelijkheid bestaat om in beroep te gaan.

Op het CETA hoor ik nu toch iets minder kritiek van mevrouw Turan. Het zou ook een uitermate late reactie zijn, zoals ook in het Waals Parlement is gebeurd, wanneer een onderhandelingsmandaat is verleend. We zullen echter afwachten wat dit zal opleveren.

In het CETA werd ook een geschillensysteem volgens het model van ICS opgenomen. De nieuwe geschillenprocedure in het CETA is gestoeld op de principes van transparantie en verantwoording. Het gaat niet langer om een arbitrage ad hoc die hier in België wel degelijk nog altijd bestaat. Ik wacht eigenlijk op het wetsvoorstel tot wijziging van het gerechtelijk wetboek om het hoofdstuk Arbitrage daaruit te verwijderen. In het CETA zal geen arbitrage ad hoc mogelijk zijn maar wel een permanent tribunaal waarvan de rechters vooraf door de EU en door Canada worden aangesteld. Dat is alvast een doorbraak in het internationaal handelsrecht die is mogelijk gemaakt door de nieuwe huidige Canadese regering.

Minister-president, ik ben ook tevreden met uw toelichting waarin u hebt verwezen naar artikel 13 van het huidige voorstel van ICS waarbij het onmogelijk zal zijn dat ICS de mogelijkheid heeft om het EU-recht te interpreteren.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: ISDS bestaat uit arbiters, ICS is een permanent tribunaal. In het voorstel van de VS is sprake van twee rechters die worden

aangeduid door de Europese Unie, twee door de VS en twee door derde landen. Zij moeten voldoen aan de hoogste kwalificaties om tot rechterlijke ambten te kunnen toetreden.

Dat vergt evenzeer zeer grote ethische standaarden. Ik begrijp echt niet dat u zich daartegen verzet, collega Turan. Ik denk trouwens dat de VS dit nooit zullen aanvaarden. U pleit er eigenlijk voor dat die contracten met die bedrijven voor verkozen Amerikaanse rechters komen, terwijl wij voor een veel beter en veel meer garanties biedend systeem gaan. In internationaal recht is het de sterkste partij die het toepasselijke recht bepaalt en die bepaalt welke rechtbanken bevoegd zijn. Dat is binnenlands zo en dat is internationaal zeer zeker ook zo. U moet eens spreken met Vlaamse bedrijven die verwikkeld zijn in grote internationale disputen, onder andere rond het Panamakanaal, hoezeer zij ernaar smachten om van de huidige ISDS-regeling gebruik te maken, om toch maar niet afhankelijk te zijn van de lokale Panamese rechtbanken.

Ik heb hier ondertussen de mailwisseling bij. De eerste reactie van de Belgische organisatie was: "Ik deed navraag of er een officieel standpunt is van de EAJ, want het is me niet bekend. Ik doe het nodige om u zo snel mogelijk op de hoogte te brengen." De tweede mail luidde: "Ik krijg het document in bijlage doorgestuurd. De Belgische afdeling nam er als dusdanig nog geen standpunt over in. Ik hoop u hiermee van dienst geweest te zijn." Dat is niet belangrijk, want er is er een van die Duitse juristen. De Duitse juristen hebben gelijk in hun zorg dat er geen interpretatie verleend mag worden door ICS. Maar dat is het dus ook niet. Het staat er met zoveel woorden in. Er is één voorbeeldje van die patenten. Het Patentenhof zou wel die bevoegdheid krijgen, en daarover heeft het Europees Hof gezegd dat het niet kan.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Bedankt voor uw antwoord, minister-president, maar de conclusie die u trekt en de gegevens die u hebt, hebben die juristenassociaties – zowel de Europese als de Duitse – ook voorhanden. Ik concludeer dat er een ernstige afwijkende mening is tussen de juridische wereld en de politieke wereld. De tijd zal dat laten zien.

De Amerikaanse ambassadeur heeft tijdens de hoorzittingen laten aanvoelen dat zij niet warm lopen voor die ICS. U zegt dat u niet begrijpt waarom ik daar niet zo blij mee ben, maar ik sta daar niet alleen in. Als zelfs vooraanstaande juristen zeggen dat de onafhankelijkheidsgarantie voor die rechters er niet is en dat onze eigen rechtbanken van koophandel niet voldoen en dat we naar alternatieve berechtingswijzen moeten gaan, om met belastinggeld eventueel hoge boetes te moeten betalen, dan heb ik het daar moeilijk mee. Dat is een duidelijk meningsverschil tussen u en uw regering enerzijds en ons als oppositie anderzijds. We zullen het hier nooit eens over raken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het bezoek van de Catalaanse president Carles Puigdemont aan Vlaanderen
– 2076 (2015-2016)**

**VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over een mogelijke gezamenlijke handelsmissie met Catalonië
– 2090 (2015-2016)**

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, van eind april tot begin mei was de 130e president van de Generalitat de Catalunya, de regeringsleider Carles Puigdemont, in Vlaanderen op bezoek. Het was zijn eerste officiële bezoek in het buitenland sinds hij enkele maanden geleden zijn ambt opnam. Zo'n eerste bezoek is altijd symbolisch. Het wijst minstens op het belang dat iemand hecht aan de banden, in dit geval de banden van Catalonië met Vlaanderen.

Samen met zijn minister voor Buitenlandse Zaken had hij bilaterale ontmoetingen in Antwerpen en Gent. U was daar zelf bij betrokken, en er waren ook leden van de commissie Buitenland van de Kamer aanwezig.

Een van de zaken die ik uit de berichtgeving daarover onthouden heb, is dat u en de president aangekondigd hebben dat u een gezamenlijke handelsmissie voorbereidt, die volgend jaar zou plaatsvinden. President Puigdemont heeft in het kader van zijn bezoek ook verklaard dat er tussen Vlaanderen en Catalonië "veel gelijkenissen, maar ook veel verschillen" zijn. Hij verwees daarbij naar het proces dat zich in Catalonië voltrekt om een onafhankelijke staat te worden. Hij benadrukte dat zijn streven naar een onafhankelijke staat Catalonië zich afspeelt binnen het EU-kader. Hij heeft ook bevestigd dat de samenwerking tussen Catalonië en Vlaanderen sterk zal blijven.

Naar aanleiding van dat bezoek en de contacten en een aantal verklaringen heb ik enkele vragen voor u, minister-president. Welke punten zijn er besproken tijdens de bilaterale ontmoeting? Hoe verwacht u dat de relaties en de samenwerking tussen Vlaanderen en Catalonië zich verder zullen ontwikkelen? Hebt u tijdens de ontmoeting ook gesproken over de constitutionele visie van president Puigdemont op Spanje en de evolutie van Catalonië binnen Spanje, de constitutionele ontwikkelingen, het referendum en andere stappen die daar gezet worden?

Is er een verklaring voor het feit dat er een ontmoeting plaatsvond met leden van de Kamer, maar niet met Vlaamse volksvertegenwoordigers? Misschien was dat toeval, maar misschien ook niet.

Wat kan er al gezegd worden over die gezamenlijke handelsmissie in 2017? Dat we gezamenlijke handelsmissies hebben met Brussel, lijkt me zeer voor de hand liggend. Ook met Nederland lijkt me dat zeer voor de hand liggend. Dat wij ook met Noordrijn-Westfalen en Wallonië op handelsmissie zouden gaan, vanwege de nabijheid en een aantal gezamenlijke dossiers, lijkt mij ook evident. Maar ik ben wat zoekende naar de redenen waarom we met een regio die op een hele afstand van ons ligt, op handelsmissie zouden trekken. Misschien zijn er zaken die, mits enige toelichting, helder worden. Ik ben geïntrigeerd en geïnteresseerd in het antwoord over het waarom van de gezamenlijke handelsmissie met Catalonië.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Minister-president, ik heb ook een vraag naar aanleiding van de ontmoeting die u gehad hebt met uw Catalaanse evenknie Puigdemont. Volgens het persbureau Belga zei Puigdemont dat er "veel gelijkenissen, maar ook veel verschillen" zijn tussen Vlaanderen en Catalonië. Het citaat in het Belgabericht gaat verder: "Catalonië ondergaat momenteel een proces om een onafhankelijke staat te worden. De Spaanse staat laat ons niet zijn wie we zijn. We willen een staat binnen het framework van de Europese Unie. Dat proces is niet gericht tegen iemand en we willen uitstekende relaties met de Spaanse staat." Belga zei daar niet bij of dat nu een verschil dan wel een gelijkenis was met Vlaanderen. Ik weet dus niet hoe hij dat bedoelde. Misschien kunt u de intentie van uw collega beter vatten.

Ik vind het logisch en goed dat Vlaanderen economische samenwerkingen aangaat met andere Europese regio's en dat gemeenschappelijke handelsmissies daar een onderdeel van vormen, maar het is mij niet altijd even duidelijk welke criteria worden gebruikt om te bepalen met welke regio's welke vormen van samenwerking worden opgezet. In die zin sluit ik mij volledig aan bij de laatste vraag van collega Kennes.

Ik voeg er wel meteen een hypothese aan toe. Bij Catalonië lijkt het me soms te draaien om het feit dat daar een groot autonomiestreven aanwezig is. Dat is hun natuurlijk gegund, maar de vraag is of dat een valabel criterium is voor Vlaanderen om als basis te nemen voor economisch partnerschap.

Welke criteria worden er gehanteerd om te beslissen met welke regio's of landen economische samenwerking of gezamenlijke handelsmissies opgezet worden? In hoeverre speelt bij Catalonië mee dat dat autonomiestreven aanwezig is?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's, de besprekingen met mijn collega Carles Puigdemont zijn heel open verlopen. Wij hebben een viertal zaken besproken. Ten eerste: de bilaterale Vlaams-Catalaanse samenwerking. U weet dat wij een bilaterale samenwerkingsovereenkomst hebben. Wij hebben zeer oude banden met Catalonië. In juni 2008 is er een samenwerkingsakkoord gesloten, maar er was al veel vroeger samenwerking. Toenmalig minister-president Geens was de eerste die naar Catalonië ging en samenwerkingsakkoorden of -verdragen vastlegde.

We kwamen overeen om uitvoering te geven aan ons bilaterale samenwerkingsakkoord en het nieuw ondertekende Werkprogramma dat gedurende het laatste bezoek van voormalig president Artur Mas aan Vlaanderen werd ondertekend op 1 juli vorig jaar. We hebben gesproken over de Europese samenwerking. Ik heb gezegd dat we ons eigen hervormingsplan indienen. We hebben dit kunnen bespreken in de Europese Commissie, u herinnert zich dat. Ik heb gezegd dat we net als de Schotten elk jaar ons eigen programma indienen. Ik heb hun een Engelse versie bezorgd van ons hervormingsplan.

De gedachtewisseling ging ook over internationalisering en economische samenwerking. We gaan onderzoeken of het nuttig is om tot een gezamenlijk Vlaams-Catalaanse missie te komen. Puigdemont heeft daar positief op gereageerd. Ik kom daar straks nog op terug.

We hebben onze buitenlandse vertegenwoordigingen besproken. Catalonië telt er twaalf, wij elf. Catalonië opent posten in Vaticaanstad en Marokko. President Puigdemont heeft nog eens beklemtoond dat zij zeer actief zijn in het mediterrane gebied – dat weten we – op politiek, cultureel en economisch vlak. De zetel van de Unie voor het Middellandse Zeegebied is trouwens in Barcelona gevestigd.

Hij was uiteraard geïnteresseerd in onze instrumenten voor het buitenlands eleid, zoals ons verdragsrecht en de mogelijkheid om eigen diplomaten aan te stellen.

Tot slot, bespraken we het onafhankelijkheidstraject van Catalonië, waarbij hij bevestigde dat het Catalaanse parlement daarmee bezig is en dat ze de bedoeling hebben om het onafhankelijkheidsplan in juni 2017 aan de Catalaanse kiezer voor te leggen.

Een ontmoeting met leden van de Kamer is er eigenlijk niet geweest, wel een informele ontmoeting met Kamervoorzitter Siegfried Bracke op zondag. Het departement Protocol had de voorzitter van het Vlaams Parlement en de vaste leden van deze commissie uitgenodigd per brief. Die brief was gericht aan het Vlaams Parlement, alleen de heer Kennes heeft zich ingeschreven. Ik neem aan dat u op het laatste moment verhinderd was, mijnheer Kennes. Omdat er zo weinig inschrijvingen kwamen, hebben ze nog eens een mailtje gestuurd op 18 april. U was allemaal welkom. Ik weet niet wat er fout kan zijn gelopen. Ik kan me moeilijk inbeelden dat de dienst Protocol hierover zou liegen.

Voor een mogelijke handelsmissie wordt momenteel alles door onze bevoegde diensten onderzocht. Er is nog niets beslist. Als we dat doen, moet het een zaak zijn van complementariteit. We kunnen naar een gebied gaan met sectoren die niet elkaars eerste concurrenten zijn.

Wat mij betreft, zou het interessant zijn om naar Latijns-Amerika of Marokko te gaan. In Marokko hebben ze een zeer grote voet aan de grond. Ik denk dat dat perspectieven biedt. 50 procent van de Spaanse export is Catalaans en gaat naar Marokko. Ze gaan daar een vertegenwoordiging hebben. Voor ons zou het belangrijk kunnen zijn om die markt proberen te betreden. Er is nog niets beslist, eerst moet worden voldaan aan een aantal voorwaarden. Het moet complementair zijn, een beetje zoals met Nederland.

We stellen telkens weer vast – ik heb dat weer ondervonden met de missie naar India – dat er intra-Vlaamse contacten ontstaan. Toen we naar Atlanta gingen, ontstonden er ook Nederlands-Vlaamse commerciële relaties. Als we dit zouden doen, zou dat hier ook het geval kunnen zijn.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Als zij goede contacten hebben met Marokko, kan dat een opportuniteit zijn. Dat is een interessante mogelijkheid voor ons om verder te onderzoeken.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Ik ben op mijn honger blijven zitten betreffende de criteria. U hebt al heel lang contacten en nu is de ontmoeting toevallig gebeurd, niet vanuit een analyse van de situatie en de mogelijke winst voor ons. U bent niet nagegaan welke samenwerking in Europa het meest zinvol is voor ons.

Ik heb u gevraagd in hoeverre het autonomiestreven van Catalonië meespeelt in die lange contacten en in de mogelijke conclusie om samen een handelsreis te maken.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Minister-president, ik wil u danken voor de goede samenwerking met Catalonië. Dat moeten we blijven voortzetten. Samenwerking is belangrijk, met alle regio's en met alle landen. Nederland is er daar één van.

Ik zou graag willen dat de Vlaamse Regering in de toekomst het parlement betreft bij dergelijke bezoeken en contacten. Het kan een meerwaarde zijn voor

beide, zowel voor de parlementen als voor de regering zelf. Ik ben verbaasd dat er uitnodigingen verstuurd zijn, ik heb er in elk geval geen ontvangen. Misschien denken ze bij Departement internationaal Vlaanderen (DiV) dat ik enkel in de Senaat zit. Misschien moet dat eens terug worden opgefrist.

De voorzitter: U hebt een punt, het Vlaams Parlement zou daar meer bij betrokken kunnen worden.

Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik zal het nog eens nagaan, mijnheer Van Esbroeck. De uitnodigingen zijn verstuurd naar het Vlaams Parlement, Leuvenseweg 86, misschien ligt het daaraan. Daarna is er nog een mail verzonden.

Het is natuurlijk niet zo dat bij elk contact of bezoek van buitenlandse delegaties en ministers sowieso het parlement betrokken wordt. Ik nodig mensen zoveel mogelijk uit om ook contact te nemen met het parlement maar dat staat hen natuurlijk vrij.

Er bestaan geen uitgeschreven criteria voor, mijnheer Vanbesien. Voor ons is doorslaggevend: zit er iets in voor onze welvaart, voor onze bedrijven, om meer te kunnen exporteren, om meer jobs te kunnen creëren? Dat is het allerbelangrijkste criterium. In het regeerakkoord staat natuurlijk dat we de banden gaan aanhalen met regio's en met buurlanden. Het ligt voor de hand dat we onderzoeken of daar een opportuniteit in zit. Als FIT me zegt dat dat niet het geval is, dat er geen meerwaarde is, dan doen we dat niet. Ik heb dat in handen gegeven van FIT, ik kan daar zelf niet over beslissen. Ik wil de aanzet geven, maar FIT moet nagaan of het de moeite loont.

Ik denk dat Marokko en Mexico interessant zijn. Ze hebben natuurlijk goede banden met Latijns-Amerika. Marokko zou een opportuniteit kunnen zijn. Dat moet nader worden bekeken.

Wouter Vanbesien (Groen): Er wordt verwezen naar buurlanden, maar Spanje is natuurlijk geen buurland. Ik begrijp dat er geen duidelijke criteria zijn, maar ik heb wel het engagement dat het op economische merites zal worden beschouwd, en niet op politieke. Dat is belangrijk.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de Vlaamse exportcijfers – 2091 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Mijn vraag om uitleg is gebaseerd op de stellingname van professor Holslag. Hij heeft een vergelijking gemaakt van de exportcijfers van Vlaanderen zoals die door de Nationale Bank en het Vlaamse Gewest worden gepresenteerd. Hij zet kritische kanttekeningen en vraagtekens bij de veeleer euforische houding van u over de Vlaamse exportcijfers.

Een belangrijk verschil is dat de Nationale Bank de doorvoer niet meerekent, en op die manier uitkomt op ongeveer 187 miljard euro Vlaamse export voor 2015. Hij vindt dit relevante cijfers, en maakt dat onderscheid ook omdat doorvoer uiteindelijk weinig toegevoegde waarde creëert.

Bijkomend blijkt dat deze export lager ligt dan in 2014 en 2013. Er zijn natuurlijk internationale tendensen, maar ook in vergelijking met vergelijkbare landen is die evolutie zwak. Professor Holslag vreest een verder verzwakkende positie van Vlaanderen, gezien de negatieve handelsbalans, en pleit onder meer voor een versnelde herindustrialisering van Vlaanderen. Dit is een scherpe en kritische analyse.

Minister-president, in hoeverre gaat u akkoord met de cijfermatige analyse van professor Holslag? Indien ja, hoe verklaart u de zwakke prestatie van Vlaanderen? Welke beleidsinspanningen zijn nodig om de export op te krikken en een versnelde herindustrialisatie van Vlaanderen in de hand te werken?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Enkele weken geleden hebben we gecommuniceerd over de Vlaamse exportcijfers van 2015. De communicatie gebeurt elk jaar volgens dezelfde basisprincipes en dezelfde methodologie. Het is volstrekt onjuist dat in die communicatie euforisch zou zijn gedaan over de exportprestaties. Er werd meegegeven dat Vlaanderen goed scoorde, maar evenzeer waar de pijnpunten liggen, onder andere met betrekking tot Brazilië, Rusland, India, China en Zuid-Afrika (BRICS).

We hebben wel benadrukt dat het totale Vlaamse uitvoerbedrag voor het eerst meer dan 300 miljard euro bedroeg. Hoe bescheiden de exportgroei ook was, het overschrijden van een dergelijke symbolische kaap is minstens het vermelden waard. Het dalen van een aantal exportcijfers naar bepaalde landen heeft in de eerste plaats meestal te maken met de situatie van dat land, waar een achteruitgang vast te stellen valt, als er al geen crisis is. Ik denk aan de BRICS-landen, waar we gedetailleerd op zijn ingegaan.

Die analyse werd gemaakt door Flanders Investment & Trade (FIT). FIT heeft al jaren een afspraak met de Nationale Bank van België, waardoor het elke maand alle officiële Belgische en gewestelijke in- en uitvoergegevens krijgt doorgestuurd. Op die manier is FIT in staat om de vinger aan de pols te houden.

Er was nogal wat verbazing over de column van professor Holslag, die het had over misleidende economische gegevens, dubieuze cijfers en vooral resultaten tegengesproken door de Nationale Bank. Sinds jaar en dag worden op geregelde tijdstippen identieke analyses gemaakt en vrijgegeven. De verwarring bleek heel snel. Hij baseert zich op cijfers verwerkt volgens het nationale concept. Het is algemeen geweten – de professor zou het zeker ook moeten weten – dat de statistieken van de buitenlandse handel worden opgesteld volgens twee methodologieën, een nationaal concept en een communautair of Europees concept. Dit laatste omvat alle in- en uitgaande goederenbewegingen, terwijl het eerste beperkt is tot in- en uitvoerbewegingen van of door Belgische – in ons geval Vlaamse – ingezetenen.

De volgens het communautaire concept gepresenteerde resultaten zijn vergelijkbaar met de resultaten uitgebracht door de Europese Unie. Het gaat om een geharmoniseerd systeem dat internationaal vastgelegde regels volgt.

Het nationale concept wordt door ieder land op een eigen manier ingevuld en is dus internationaal niet vergelijkbaar. In tegenstelling tot het communautair concept houdt het geen rekening met in- en uitvoertransacties die minder of geen economische relevantie hebben voor België. Tot die laatste behoren transacties van niet-ingezetenen die in België BTW-plichtig zijn.

Heel lapidair uitgedrukt registreert het communautaire concept alle goederen die de grens overschrijden, terwijl het nationale concept enkel de goederenstromen registreert waarbij een pure ingezetene partij is. Voor de NBB is er dus absoluut geen sprake van een correct concept en al zeker niet van een dubieus concept.

Voor de NBB is het duidelijk: wil men de Belgische (Vlaamse) exportprestaties internationaal vergelijken, dan gebruikt men het communautaire concept. Wil men echter een pure analyse maken van de Belgische (Vlaamse) economische werkelijkheid, dan gebruikt men het nationale concept.

Beide concepten moeten door de NBB wettelijk worden bijgehouden en officieel vrijgegeven. Het nationale concept verspreidt ze voor intern Belgisch gebruik, namelijk het lopend verkeer op de betalingsbalans. Het communautaire concept verspreidt ze internationaal. Deze laatste zijn dus de officiële in- en uitvoercijfers die ze verplicht moet leveren volgens de internationale standaarden aan de World Trade Organization (WTO), United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), Eurostat, International Trade Centre (INTRACEN), International Monetary Fund (IMF) enzovoort. Wereldwijd worden deze gegevens gebruikt door onderzoekers/wetenschappers om analyses te maken.

Dat Vlaanderen werkt met de cijfers volgens het communautaire concept, is niet alleen doordacht, het is ook een evidentie, en het gebeurt op basis van dialoog met de Nationale Bank en de Studiedienst van de Vlaamse Regering. De belangrijkste reden is het internationale karakter van FIT, met collega's in ongeveer honderd landen, en de noodzaak om vergelijkingen te kunnen maken met cijfers die worden gepubliceerd door andere landen. Ook omgekeerd werken alle andere landen waar ook ter wereld bij het maken van analyses en vergelijkingen met de Belgische/Vlaamse gegevens op basis van het communautaire concept.

Ondanks deze keuze blijft FIT altijd wijzen op het bestaan van dit intern Belgische concept. Op de eerste pagina van de analyse staat dit vermeld: "Deze cijfers, opgesteld volgens het communautaire concept, zijn voorlopig en dus voor herziening vatbaar. De aangehaalde cijfers over de Vlaamse buitenlandse handel zijn er volgens het communautaire concept. Die methode neemt in de globale exportcijfers ook de waarde op van heruitgevoerde fabrikaten zonder noemenswaardige verwerking in Vlaanderen. Het nationale concept rekent enkel de uitvoer erbij van Vlaams exportgoed, afkomstig uit de Vlaamse industrie met een substantiële regionaal toegevoegde waarde. Gemeten naar het nationale concept, heeft Vlaanderen in 2015 voor 187,4 miljard euro geëxporteerd en voor 196,8 miljard euro geïmporteerd. Die cijfers zijn niet verdonkeremaand. Dat is al vermeld op pagina 1.

Het verloop van de gecumuleerde Vlaamse cijfers naar het nationale concept (NC) ziet er ook al anders uit dan die naar het communautaire concept (CC). Export NC: -1,69 procent tegenover +2,16 procent bij export CC; import NC: -3,53 procent tegenover -0,02 procent bij import CC.

Bij de overige regio's lagen de cijfers als volgt. Wallonië: export NC: -3,14 procent tegenover -2,03 procent bij export CC; import NC: +1,3 procent tegenover +4,16 procent bij import CC. Brussel: export NC: -0,15 procent tegenover +0,84 procent bij export CC; import NC: - 7,37 procent tegenover -7,95 procent bij import CC.

Vervolgens laat de heer Holslag zich in zijn column nogal laatdunkend uit over doorvoer. Behalve zuivere export- en importstromen uit binnenlandse en buitenlandse productie, zijn in gebruikelijke in- en uitvoercijfers inderdaad ook heel wat (quasi)doorvoer- en wederuitvoerbewegingen opgenomen. Dit is het geval bij de in- en uitvoercijfers van alle landen ter wereld en is dus geen strikt Belgisch/Vlaams fenomeen.

Ook al worden dergelijke doorgaande handelsstromen weggefilterd uit de handelsstatistieken naar nationaal concept, toch brengen ze economische activiteit mee voor een land of voor een regio, die er op verschillende manieren aan kunnen verdienen. Doorgaans krijgen de goederen een toegevoegde waarde en een

winstmarge via verhandeling, verwerking, opslag, overslag, transport of via activiteiten onder de ruime noemer 'value-added logistics and services'.

Zuivere transithandel wordt echter nooit in internationale handelscijfers opgenomen, bijgevolg ook niet in het communautaire concept. De heer Holslag had het in zijn column over een machine die in Duitsland wordt opgeladen door een Pools vrachtwagenbedrijf met een Bulgaarse chauffeur en daarna op een vrachtschip wordt gezet in Antwerpen, wat men volgens hem bezwaarlijk kan beschouwen als een uiting van een sterke Vlaamse export.

FIT legde deze uitspraak voor aan een specialist ter zake bij de Nationale Bank van België en hij deelde schriftelijk mee dat dergelijke bewegingen niet in de Belgische/Vlaamse exportcijfers, dus ook niet in de cijfers volgens communautair concept, zitten vervat, tenzij de Duitse eigenaar ervoor zou kiezen om in België het uitvoerdocument voor de douane aan te maken, wat hoogst onwaarschijnlijk is.

Transitstromen, met andere woorden goederenstromen die op weg van het ene naar het andere land het Belgisch grondgebied doorkruisen maar al die tijd in buitenlandse handen blijven, maken nooit deel uit van de invoer en de uitvoercijfers. Bij wederuitvoer veranderen de exportgoederen van eigenaar, ondergaan ook nog enige vorm van industriële bewerking of krijgen een dienstencomponent toegevoegd zoals opslag, transport, overslag enzovoort.

Bij de doorvoer- en wederuitvoerbewegingen in Vlaanderen moeten we echter eerder denken aan de verhandeling en verwerking bij Amerikaanse farmagiganten, de handelsstromen van Duitse chemiereuzen en ook de verhandeling, verwerking en opslag bij 's werelds bekendste concern van sportschoenen en sportkledij. De toegevoegde waarde voor Vlaanderen mag dan wel een stuk minder zijn dan eigen productie, ze blijft wel aanzienlijk.

Tot slot, om internationaal correct te kunnen vergelijken kunnen/mogen enkel cijfers volgens het communautair concept worden gebruikt. In het verleden werden al te veel Vlaamse nationale conceptgegevens gebruikt om bijvoorbeeld aandelen te berekenen of vergelijkingen te maken met Belgische en buitenlandse communautaire conceptgegevens, wat uiteraard methodologisch niet correct is. Men vergelijkt geen appels met peren.

Hoogstwaarschijnlijk trapt ook de heer Holslag in deze val bij het schrijven van zijn column. Hij houdt eerst, bewust of onbewust, een pleidooi voor het gebruik van het nationaal concept. Plots maakt hij dan een vergelijking tussen de Vlaamse uitvoer tussen 2011 en 2015 en die van Denemarken, Oostenrijk en Nederland. Voor Vlaanderen maakt hij gebruik van de gegevens van het nationale concept en komt zo bij een stijging van 2 procent. Voor de andere landen komt hij bij een gemiddelde van 7 procent en dat klopt dan ongeveer volgens de communautaire conceptgegevens van Eurostat. De Vlaamse uitvoer, verwerkt volgens het communautaire concept, stijgt in deze periode eveneens met 7 procent.

Deze methodologische discussie neemt uiteraard niet weg dat de Vlaamse uitvoer de voorbije jaren, net zoals de Europese en de wereldexport, een tragere groei kende. In 2012-2013 was er een groei van 1,12 procent, in 2013-2014 was dat 0,73 procent, in 2014-2015 bedroeg de groei 2,16 procent. Volgens de recentste rapporten van het Wereldhandelsorganisatie (WTO) zou deze tendens helaas ook in 2016 nog aanhouden.

De Studiedienst van de Vlaamse Regering heeft het over een verzwakking van de munten van de BRIC-landen en de VS ten opzichte van de euro.

Vlaanderen heeft een van de meest performante agentschappen, FIT, dat een tevredenheidsscore haalt van 96 procent bij onze bedrijven. Ik heb FIT gevraagd

om een nieuwe internationaliseringsstrategie uit te werken. Dat proces is momenteel bezig. Die strategie zal niet alleen gericht zijn op internationaal ondernemen vanuit Vlaanderen, maar ook op het aantrekken en behouden van buitenlandse investeringen.

Op 25 januari hebben we tijdens de 'Flanders International Economic Summit' in het Vlaams Parlement de eerste resultaten voorgesteld met vier strategische lijnen die momenteel worden voorgelegd.

Uw vraag over de herindustrialisatie van Vlaanderen lijkt mij eerder een vraag te zijn voor minister Muyters. Ik ben daar niet zo pessimistisch over als de heer Holslag of als uzelf. Ik zie zelfs 'reshoring' op dit moment op basis van industrie 4.0. Ik zie de vruchten van ons beleid met strategische onderzoekscentra, de toepassing van nieuwe technieken, mechatronica enzovoort.

Ik denk dat de verlaging van de loonkost in dit land een positief effect kan hebben op de exportcijfers. Naast de inspanningen voor onderzoek, kunnen de inspanningen die we leveren voor meer STEM-onderwijs, voor duaal leren, belangrijke elementen zijn om onze positie op dat vlak te verbeteren.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Voor alle duidelijkheid, mijn vraag had niet de bedoeling – en was ook niet zo geformuleerd – om u te betichten van het gebruik van verkeerde cijfers of het maskeren van dingen. De vraag ging erover dat er een verschil is tussen het communautair concept en het nationaal concept. Door het gebruik van de methodologie van het communautair concept kan het zijn dat onderliggende problemen niet aan de oppervlakte komen. Daarom is het interessant om de andere cijfers te bekijken. Mijn basisvraag was dus of we met een onderliggend probleem zitten dat te weinig zichtbaar wordt door de gebruikte methodologie. Door de doorvoer die een beperktere toegevoegde waarde heeft, worden de exportcijfers een beetje te veel opgekrikt. Ik begrijp uit uw antwoord dat dit niet klopt. We presteren wel goed. Er zijn problemen, maar die hebben internationale oorzaken, onder meer te situeren in de BRIC-landen. Doordat FIT zo goed marcheert en dankzij minister Muyters zitten we op koers, zowel op vlak van export als herindustrialisatie. Er wordt onder meer de nadruk gelegd op onderzoek en ontwikkeling en de investeringen daarin.

Ik stel voor om dit debat later opnieuw op te nemen, hier inzake export en met minister Muyters inzake industrialisatie. Ik vermeld wel dat het Rekenhof, na eerder ook al de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV), heeft gezegd dat de investeringen in onderzoek en ontwikkeling veel te laag liggen in Vlaanderen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.